

## บทที่ 4

### บทบาทของสื่อท้องถิ่นในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการสื่อสารสุขภาพ

งานวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมศักยภาพของสื่อท้องถิ่นเพื่อการสื่อสารสุขภาพในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยได้ศึกษาการแสดงบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการสื่อสารสุขภาพไปยังประชาชนในชนบท โดยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างจากผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในสื่อท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดนครราชสีมา อันประกอบด้วยหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น สถานีวิทยุกระจายเสียงคลื่นหลัก จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน (หรือสถานีวิทยุชุมชน) เคเบิลทีวีท้องถิ่น และหอกระจายข่าว รวมทั้งวิเคราะห์เนื้อหาการนำเสนอรายการหรือเนื้อหาเรื่องสุขภาพอนามัยที่ปรากฏทางสื่อท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยได้นำเสนอผลการเก็บข้อมูลตามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

4.1 การนำเสนอเนื้อหาสุขภาพอนามัยของสื่อท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4.2 ปัจจัยที่ส่งผลการต่อการนำเสนอเนื้อหาสุขภาพอนามัยของสื่อท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4.3 ทิศทางและแนวโน้มการนำเสนอเนื้อหาสุขภาพอนามัยของสื่อท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4.4 สรุป

โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 การนำเสนอเนื้อหาสุขภาพอนามัยของสื่อท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สื่อท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดนครราชสีมาทุกประเภทให้ความสำคัญต่อการนำเสนอเนื้อหาสุขภาพอนามัยแตกต่างกันไปตามลักษณะของสื่อแต่ละประเภท ดังนี้

4.1.1 การนำเสนอเนื้อหาสุขภาพอนามัยของสถานีวิทยุกระจายเสียงคลื่นหลัก

4.1.1.1 การบริหารจัดการ

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยศึกษาสถานีวิทยุกระจายเสียงคลื่นหลัก โดยศึกษาสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา และสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ สังกัดกรมประชาสัมพันธ์ บริหารจัดการโดยรัฐ และดำเนินการผลิตรายการโดยบุคลากรของสถานีซึ่งเป็นข้าราชการและลูกจ้าง เน้นการให้ข้อมูลความรู้ข่าวสารและบริการ

สาธารณะ ไม่มีการโฆษณาสินค้า เนื้อหารายการประกอบด้วยข่าว สารความรู้ และสารบันเทิง ซึ่งผลิตโดยบุคลากรของสถานี และรายการข่าว รายการสารคดีสั้น รับผิดชอบต่อสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ นอกจากนี้ ยังมีการจัดสรรเวลาให้หน่วยงานของรัฐเข้ามาร่วมผลิตรายการอีกด้วย

สัดส่วนของรายการที่นำเสนอทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เป็นไปตามกรอบนโยบายที่รับมาจากกรมประชาสัมพันธ์ ดังตัวอย่างผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา ระบบเอฟเอ็ม (FM) และสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดขอนแก่น ระบบเอฟเอ็ม ดังนี้

#### ตารางที่ 4.1 แสดงตัวอย่างผังรายการประจำวันพุธ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2555 ของสถานี

วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา ระบบเอฟเอ็ม ความถี่ 105.25 เมกะเฮิร์ตซ์

เวลา	รายการ
05.00 – 05.30 น.	เปิดสถานี / แจ้งรายการ / ทรมะรับอรุณ
05.30 – 07.00 น.	ข่าวยามเช้า
07.00 – 08.00 น.	ถ่ายทอดข่าว / รายการพิเศษ / สารคดี
08.00 – 08.30 น.	สวัสดีโคราช
08.30 – 09.00 น.	
09.00 – 09.10 น.	ถ่ายทอดข่าวต้นชั่วโมง สวท. กปส.
09.10 – 09.35 น.	ข่าวสารสถานพินิจ / เสียงจากคนตาบอด / การศึกษาเพื่อคนพิการวันนี้
09.35 – 10.00 น.	เสียงประชาชน
10.00 – 10.10 น.	ถ่ายทอดข่าวต้นชั่วโมง สวท. กปส.
10.10 – 11.00 น.	รายการเรื่องเล่าจาก อบจ. (หมอแหงแจ่งข่าว)
11.00 – 12.00 น.	ศาลเยาวชนพบ ปชช.
12.00 – 13.00 น.	ถ่ายทอดข่าวภาคกลางวัน สวท. กปส.
13.00 – 14.00 น.	รับผิดชอบต่อรายการทั่วทิศถิ่นไทย (สถานีรวมใจช่วยภัยน้ำท่วม)
14.00 – 14.10 น.	ถ่ายทอดข่าวต้นชั่วโมง สวท. กปส.
14.10 – 15.00 น.	รวมพลังสร้างสามัคคี
15.00 – 15.10 น.	ถ่ายทอดข่าวต้นชั่วโมง สวท. กปส.

เวลา	รายการ
15.10 – 16.00 น.	รายการสาธารณสุขแข็งข้าว
16.00 – 16.10 น.	ถ่ายทอดข่าวต้นชั่วโมง สวท. กปส.
16.10 – 17.00 น.	สนทนาภาษาข้าว
17.00 – 17.10 น.	ถ่ายทอดข่าวต้นชั่วโมง สวท. กปส.
17.10 – 18.00 น.	รายการหมุนตามวัน
18.00 – 19.00 น.	เทียบเวลาเคารพธงชาติ / รายการหมุนตามวัน
19.00 – 19.30 น.	ถ่ายทอดข่าว สวท. กปส.
19.30 – 20.00 น.	แคววงกีฬา
20.00 – 20.30 น.	ถ่ายทอดข่าว สวท. กปส.
20.30 – 21.00 น.	ธรรมะเพื่อชีวิต
21.00 – 21.10 น.	ถ่ายทอดข่าวต้นชั่วโมง สวท. กปส.
21.10 – 22.00 น.	คืนนี้ที่โคราช
22.00 – 22.10 น.	ถ่ายทอดข่าวต้นชั่วโมง สวท. กปส.
22.10 – 23.00 น.	คืนนี้ที่โคราช
23.00 – 23.10 น.	ถ่ายทอดข่าวต้นชั่วโมง สวท. กปส.
23.10 – 24.00 น.	คืนนี้ที่โคราช / ปิดสถานี

ที่มา : ฝ่ายรายการและกระจายเสียง สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา, 2555

ตารางที่ 4.2 แสดงตัวอย่างผังรายการประจำวันพุธ เดือนเมษายน พ.ศ. 2554 ของสถานี

วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดขอนแก่น ระบบเอฟเอ็ม ความถี่ 99.50  
เมกะเฮิรต์ซ์

เวลา	รายการ
04.30 – 05.00 น.	เปิดเพลงทดลองเครื่อง / แจ้งเปิดสถานี / สปอต CAT
05.00 – 05.30 น.	รายการอีสานไม่กินปลาดิบ
05.30 – 06.00 น.	สปอต CAT / รายการรวมใจ พลังไทย สามัคคี
06.00 – 06.30 น.	ถ่ายทอดข่าวต้นชั่วโมง / ถ่ายทอดข่าวยามเช้า
06.30 – 07.00 น.	สปอต CAT / ข่าวท้องถิ่น / รายการเสน่ห์ขอนแก่น
07.00 – 08.00 น.	ผู้ประกาศแจ้ง ถ่ายทอดข่าวและรายการจาก สวท. กปส. กทม.

เวลา	รายการ
08.00 – 09.00 น.	เคารพธงชาติ / สปอตชุมชนพอเพียง / รายการจับกระแสข่าว
09.00 – 09.10 น.	ถ่ายทอดข่าวต้นชั่วโมง / สปอตเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ / สปอตใต้สันติสุข
09.10 – 10.00 น.	รายการ CAT ส่งความสุขทั่วไทย สร้างไทยเข้มแข็ง
10.00 – 10.10 น.	ถ่ายทอดข่าวต้นชั่วโมง / สปอตส่งเสริมการปกครองระบบ ปชต. / สปอตเอดส์ / สปอตใต้สันติสุข
10.10 – 11.00 น.	รายการ 99.5 รอบรู้ ชุมชน
11.00 – 11.10 น.	ถ่ายทอดข่าวต้นชั่วโมง / สปอตสร้างความสมานฉันท์ฯ / สปอตตามรอยพ่อ / สปอต ขก. ศูนย์กลาง IT ของภูมิภาค
11.10 – 12.00 น.	รายการลูกทุ่งแก่นนคร
12.00 – 13.00 น.	ถ่ายทอดข่าวจาก สวท. กทม.
13.00 – 14.00 น.	รายการเสียงชุมชนคนอีสาน
14.00 – 14.10 น.	ถ่ายทอดข่าวต้นชั่วโมง / สปอตส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมฯ / สปอต. สปสช. / สปอตตามรอยพ่อ / สปอตกีฬาแห่งชาติครั้งที่ 40
14.10 – 15.00 น.	รายการทิศทางประเทศไทย
15.00 – 15.10 น.	ถ่ายทอดข่าวต้นชั่วโมง / สปอตประชาคมอาเซียน / สปอต สปสช. / สปอตเอดส์
15.10 – 16.00 น.	รายการบอกเล่าเก้าสิบ
16.00 – 16.10 น.	ถ่ายทอดข่าวต้นชั่วโมง / สปอต สปสช. / สปอตเอดส์
16.10 – 17.00 น.	รายการเพลงดังวันวาน
17.00 – 17.10 น.	ถ่ายทอดข่าวต้นชั่วโมง
17.10 – 18.00 น.	รายการรัฐสภาของเรา
18.00 – 19.00 น.	เคารพธงชาติ / ถ่ายทอดรายการหมุนตามรายวัน
19.00 – 19.30 น.	ถ่ายทอดข่าวจาก สวท. กทม.
19.30 – 20.00 น.	รายการแคทวาไรตี้
20.00 – 20.30 น.	ผู้ประกาศแจ้งเตรียมเทียบเวลาและถ่ายทอดข่าวจาก สวท. กทม.
20.30 – 21.00 น.	สปอต CAT / ข่าวท้องถิ่น / พยากรณ์อากาศ
21.00 – 21.10 น.	ถ่ายทอดข่าวต้นชั่วโมง
21.10 – 22.00 น.	รายการคู่ใจวัยเรียน

เวลา	รายการ
22.00 – 22.10 น.	ถ่ายทอดข่าวคืนชั่วโมง
22.10 – 23.00 น.	ถ่ายทอดรายการจาก สวท. กทม.
23.00 – 23.10 น.	ถ่ายทอดข่าวคืนชั่วโมง
23.10 – 24.00 น.	ถ่ายทอดรายการจาก สวท. กทม. / ปิดสถานี

ที่มา : ฝ่ายรายการและกระจายเสียง สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดขอนแก่น, 2554

จากตารางที่ 4.1 แสดงตัวอย่างผังรายการประจำวันพุธของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา ระบบเอฟเอ็ม ความถี่ 105.25 เมกะเฮิรตซ์ และตารางที่ 4.2 แสดงตัวอย่างแผนผังรายการประจำวันพุธของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดขอนแก่น ระบบเอฟเอ็ม ความถี่ 99.50 เมกะเฮิรตซ์ ซึ่งเป็นคลื่นเพื่อข้อมูลข่าวสารและบริการท้องถิ่น นำเสนอรายการที่ผลิตเอง รายการที่ผลิตโดยหน่วยงานอื่นและรายการที่รับสัญญาณจากกรมประชาสัมพันธ์ จำแนกเป็นรายการรับสัญญาณข่าวจากกรุงเทพฯ ประมาณ 20 – 25% รายการที่ผลิตเองในพื้นที่ ประมาณ 60% และรายการที่รับมาจากส่วนกลาง ประมาณ 15 – 20% ทั้งนี้ พบว่า เนื้อหาที่นำเสนอประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ประมาณ 6 – 10% ส่วนเนื้อหาทางด้านเศรษฐกิจการเมือง สัดส่วนประมาณ 13% นอกจากนั้น เนื้อหาส่วนอื่น ประมาณ 40% เกี่ยวข้องกับสุขภาพ สิ่งแวดล้อม การกีฬา ศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ เหล่านี้เป็นเนื้อหาของสังคมทั้งหมด โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับเด็ก เยาวชน ครอบครัว ประมาณ 1% เป็นไปตามนโยบายของกรมประชาสัมพันธ์

ส่วนผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงที่กระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา ระบบเอเอ็ม (AM) จังหวัดนครราชสีมา รายละเอียดรายการ ดังปรากฏตามตารางที่ 4.3 ดังนี้

ตารางที่ 4.3 แสดงตัวอย่างแผนผังรายการประจำวันพุธ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2555 ของสถานี

วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา ระบบเอเอ็ม ความถี่ 729 กิโลเฮิรตซ์

เวลา	รายการ
05.00 – 06.00 น.	เปิดสถานี / แจ้งรายการ / เกษตรก้าวหน้า
06.00 – 06.30 น.	รายการสดสายตรงจาก VOA
06.30 – 07.00 น.	ข่าวท้องถิ่นประจำวัน / สารคดี

เวลา	รายการ
08.00 – 09.00 น.	สวัสดิ์โคราช
09.00 – 09.10 น.	ถ่ายทอดข่าวต้นชั่วโมง สวท. กปส.
09.10 – 10.00 น.	รับสัญญาณรายการครัววิภา หรือ การประชุม / อภิปราย / สัมมนา
10.00 – 10.10 น.	ถ่ายทอดข่าวต้นชั่วโมง สวท. กปส.
10.10 – 11.00 น.	รายการเรื่องเล่าจาก อบจ. (รับสัญญาณจาก 105.25 MHz)
11.00 – 11.10 น.	ถ่ายทอดข่าวต้นชั่วโมง สวท. กปส.
11.10 – 12.00 น.	รับสัญญาณรายการร้อยแปดพันเก้า หรือ การประชุม / อภิปราย
12.00 – 13.00 น.	ถ่ายทอดข่าวภาคกลางวัน สวท. กปส.
13.00 – 14.00 น.	ใส่ใจชีวิต
14.00 – 14.10 น.	ถ่ายทอดข่าวต้นชั่วโมง สวท. กปส.
14.10 – 15.00 น.	ถ่ายทอดสดเสียงการประชุมสภาตั้งแต่ 13.30 น. จนจบการประชุม
15.10 – 16.00 น.	
16.00 – 16.10 น.	ถ่ายทอดข่าวต้นชั่วโมง สวท. กปส.
16.10 – 17.00 น.	พลังชีวิต
17.00 – 17.10 น.	ถ่ายทอดข่าวต้นชั่วโมง สวท. กปส.
17.10 – 18.00 น.	เศรษฐกิจชุมชนสมดุลความพอเพียง
18.00 – 19.00 น.	
19.00 – 19.30 น.	ข่าว / รายงานพิเศษ / สารคดี (ช่วงถ่ายทอดทุกเครือข่าย)
19.30 – 20.00 น.	หนังสือเสียงเพื่อชาวบ้าน โดย สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย
20.00 – 20.30 น.	ข่าว / รายงานพิเศษ / สารคดี (ช่วงถ่ายทอดทุกเครือข่าย)
20.30 – 21.00 น.	นายชาวบ้าน
21.00 – 21.10 น.	ถ่ายทอดข่าวต้นชั่วโมง สวท. กปส.
21.10 – 22.00 น.	นายชาวบ้าน
22.00 – 22.10 น.	ถ่ายทอดข่าวต้นชั่วโมง สวท. กปส.
22.10 – 23.00 น.	สุขภาพสู่เศรษฐกิจ
23.00 – 23.10 น.	ถ่ายทอดข่าวต้นชั่วโมง สวท. กปส.
23.10 – 24.00 น.	เต็มสุข / ปิดสถานี

ที่มา : ฝ่ายรายการและกระจายเสียง สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา, 2555

จากตารางที่ 4.3 แสดงตัวอย่างผังรายการประจำวันพุธของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา ระบบเอเอ็ม ความถี่ 729 กิโลเฮิร์ตซ์ (KHz) เป็นสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตย พัฒนาอาชีพ และส่งเสริมภาคการเมือง รับสัญญาณการถ่ายทอดเสียงการประชุมรัฐสภาจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ ผลิตรายการเองประมาณ 20% นอกนั้นเป็นการรับสัญญาณ โดยมีสัดส่วนเนื้อหาใกล้เคียงกับสัดส่วนเนื้อหาของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยระบบเอฟเอ็ม ความถี่ 107.50 เมกะเฮิร์ตซ์

ในขณะที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา ระบบเอฟเอ็ม (FM) ความถี่ 106.25 เมกะเฮิร์ตซ์ (MHz) เป็นสถานีวิทยุกระจายเสียงที่สามารถหารายได้จากการขายโฆษณา เนื้อหารายการส่วนใหญ่จึงมาจากบริษัทเอกชน มีสัดส่วนที่บุคลากรของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยผลิตเองเพียงเล็กน้อย คือ ประมาณ 10% โดยเนื้อหารายการที่ผลิตเองต้องสอดคล้องกับนโยบายของกรมประชาสัมพันธ์และยุทธศาสตร์ชาติ ดังสามารถแสดงผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดนครราชสีมา ระบบเอฟเอ็ม (FM) ความถี่ 106.25 เมกะเฮิร์ตซ์ (MHz) ได้ดังนี้

**ตารางที่ 4.4** แสดงตัวอย่างผังรายการประจำวันพุธ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2555 ของสถานี

วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดนครราชสีมา ระบบเอฟเอ็ม ความถี่ 106.25 เมกะเฮิร์ตซ์

เวลา	รายการ
05.00 – 05.30 น.	เปิดสถานี / แจ้งรายการ / รายการอาหารกายอาหารใจ
05.30 – 06.00 น.	รายการข่าวยามเช้า
06.00 – 06.30 น.	ข่าวสดสายตรงจาก VOA
06.30 – 07.00 น.	ข่าวท้องถิ่นประจำวัน / สารคดี 5 นาที
07.00 – 08.00 น.	ถ่ายทอดข่าว / รายการพิเศษ / สารคดี
08.00 – 09.00 น.	รับสัญญาณรายการนับถอยหลังเลือกตั้ง 54 จาก สวท. กทม.
09.00 – 09.10 น.	ถ่ายทอดข่าวต้นชั่วโมง สวท. กปส.
09.10 – 10.00 น.	HAPPY TIME
10.00 – 10.10 น.	ถ่ายทอดข่าวต้นชั่วโมง สวท. กปส.
10.10 – 11.00 น.	HAPPY TIME
11.00 – 11.10 น.	ถ่ายทอดข่าวต้นชั่วโมง สวท. กปส.
11.10 – 12.00 น.	HAPPY TIME

เวลา	รายการ
12.00 – 13.00 น.	ถ่ายทอดข่าวภาคกลางวัน สวท. กปส.
13.00 – 14.00 น.	HAPPY TIME
14.00 – 14.10 น.	ถ่ายทอดข่าวต้นชั่วโมง สวท. กปส.
14.10 – 15.00 น.	HAPPY TIME
15.00 – 15.10 น.	ถ่ายทอดข่าวต้นชั่วโมง สวท. กปส.
15.10 – 16.00 น.	HAPPY TIME
16.00 – 16.10 น.	ถ่ายทอดข่าวต้นชั่วโมง สวท. กปส.
16.10 – 17.00 น.	HAPPY TIME
17.00 – 17.10 น.	ถ่ายทอดข่าวต้นชั่วโมง สวท. กปส.
17.10 – 18.00 น.	HAPPY TIME
18.00 – 19.00 น.	เทียบเวลาเคารพธงชาติ / HAPPY TIME
19.00 – 19.30 น.	ถ่ายทอดข่าว สวท. กปส.
19.30 – 20.00 น.	HAPPY TIME
20.00 – 20.30 น.	ถ่ายทอดข่าว สวท. กปส.
20.30 – 21.00 น.	HAPPY TIME
21.00 – 21.10 น.	ถ่ายทอดข่าวต้นชั่วโมง สวท. กปส.
21.10 – 22.00 น.	HAPPY TIME
22.00 – 22.10 น.	ถ่ายทอดข่าวต้นชั่วโมง สวท. กปส.
22.10 – 23.00 น.	HAPPY TIME
23.00 – 23.10 น.	ถ่ายทอดข่าวต้นชั่วโมง สวท. กปส.
23.10 – 24.00 น.	คืนนี้ที่โคราช / ปิดสถานี

ที่มา : ฝ่ายรายการและกระจายเสียง สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา, 2555

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัย จำแนกได้เป็น 4 ลักษณะโดยอาศัยเกณฑ์ด้านผู้รับผิดชอบดำเนินรายการ ดังนี้

1) การนำเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยที่ผลิตโดยบุคลากรของสถานี การนำเสนอเนื้อหาลักษณะดังกล่าวมักเป็นการแทรกเนื้อหาสุขภาพอนามัยในรายการประเภทอื่น เช่น รายการข่าว รายการบันเทิง แทรกเนื้อหาความรู้เรื่องการรักษาสุขภาพอนามัย มิใช่รายการด้านสุขภาพโดยตรง

อาทิ รายการสนทนาข่าว หากมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัยซึ่งผู้สื่อข่าวของสถานีไปทำข่าว เพื่อนำมาออกอากาศในรายการข่าวท้องถิ่น นักจัดรายการจะนำเสนอเนื้อหาดังกล่าวแทรกในรายการ เพลงมาพูดคุยให้ผู้ฟังได้รับ

2) การนำเสนอรายการด้านสุขภาพอนามัยที่ผลิตจากบุคลากรสังกัดหน่วยงาน สาธารณสุข อาทิ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ซึ่งได้รับจัดสรรเวลาจากสถานีวิทยุฯ ให้ผลิตรายการ เพื่อสุขภาพอนามัยตามภารกิจหลักขององค์กร รายการสาธารณสุขแจ้งข่าว ผลิตรายการ โดย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด นำเสนอเนื้อหาเรื่องสุขภาพเป็นประจำทุกวันจันทร์ – วันศุกร์ เวลา 15.00 – 16.00 น. เนื้อหาประกอบด้วยข่าว การดูแลสุขภาพทั่วไป โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง ซึ่งเป็นโรคที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็น มีอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) โทรศัพท์เข้ามาคุยในรายการ ซึ่งผู้ฟังที่สนใจสามารถโทรศัพท์เข้ามาสอบถามในรายการได้ และสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 5 มาจัดรายการก้าวทันโรค วันพฤหัสบดี วันศุกร์ด้วยเช่นกัน เวลา 09.00 – 10.00 น. ให้ความรู้เรื่องโรคภัยไข้เจ็บตามฤดูกาล เช่น โรคไข้เลือดออก หรือองค์กรไม่แสวงผลกำไร เช่น มูลนิธิหัวใจดีมีสุข ซึ่งผลิตรายการให้ความรู้เกี่ยวกับโรคหัวใจ

ในขณะที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดขอนแก่น มีรายการที่นำเสนอเรื่อง สุขภาพอนามัย 2 รายการ เป็นรายการที่นำเสนอเรื่องสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่น ทุกวันเสาร์ เวลา 13.00 – 14.00 น. และรายการสุขภาพทางสิ่งแวดล้อม ทุกวันศุกร์ เวลา 14.00 น.

3) การนำเสนอรายการโดยในชุมชน สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดขอนแก่น เปิดให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตและดำเนินรายการที่เกี่ยวข้องกับชุมชน และท้องถิ่น คือ รายการเสียงชุมชนคนอีสาน ออกอากาศทุกวันพุธ เวลา 13.00 – 14.00 น. เนื้อหา นำเสนอเรื่องราวที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน ประกอบด้วยเรื่องสุขภาพอนามัยและเรื่องทั่วไปที่เป็น ความต้องการของประชาชนในชุมชน จำแนกรายการแบ่งเป็น 4 ช่วง ความยาวช่วงละ 5 นาที จำแนก เป็นเนื้อหาความบันเทิง 3 ช่วง และโฆษณาสั้น (สปอต) 1 ช่วง

4) การนำเสนอเนื้อหาสุขภาพจากข่าวจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย การจัดผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ส่วนหนึ่งรับสัญญาณจากกรุงเทพฯ อาทิ การรับสัญญาณข่าวช่วงเวลา 5.00 – 6.30 น. 7.00 – 8.00 น. และ 17.00 – 19.30 น. เป็นรายการสรุปสถานการณ์ข่าวรอบวัน และข่าวภาคบังคับ เวลา 20.00 น. ซึ่งเนื้อหาข่าวที่รับสัญญาณจากสถานี

วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยมักมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับสถานการณ์โรคภัยไข้เจ็บที่เกิดขึ้นในประเทศ ในช่วงดังกล่าวมานำเสนอด้วย

#### 4.1.1.2 บทบาทและลักษณะการนำเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัย

การทำหน้าที่สื่อสารเรื่องสุขภาพอนามัยของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย มักมีบทบาทในการแจ้งข้อมูลข่าวสาร และการให้ความรู้ โดยพบว่า เนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยที่นำเสนอทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ส่วนใหญ่มักนำเสนอตามสถานการณ์การเกิดของโรค ซึ่งเป็น การนำเสนอตามฤดูกาล และเป็นความต้องการของประชาชนจากการโทรศัพท์เข้ามาสอบถามในรายการ โดยมักประสบปัญหาหรือต้องการแนวทางการป้องกันแก้ไขโรคภัยไข้เจ็บ เช่น การนำเสนอเนื้อหาเรื่องไข้เลือดออกในช่วงฤดูฝน โดยนำเสนอเรื่องการดูแลสุขภาพ และป้องกันไม่ให้เกิดโรค นอกจากนั้น ยังนำเสนอเรื่องอาหารและโภชนาการ และนำเสนอความรู้เรื่องสุขภาพอนามัยด้านอาหารเสริม และการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยให้ความสำคัญต่อการนำเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยมากกว่าเนื้อหาความรู้ประเภทอื่น ๆ

“...ข่าวสารการเมืองยังน้อยกว่าเรื่องสุขภาพ ดังนั้นสัดส่วนด้านสุขภาพถือว่าเป็นด้านสังคม น่าจะดีไปเป็นครั้งหนึ่งเลย รวมเรื่องกิน อาหาร รักษาโรค น่าเป็น 50% ด้วยซ้ำไปนอกนั้นจะเป็นสิ่งแวดล้อมซึ่งจริง ๆ ก็ถือว่าเป็นเรื่องสุขภาพเหมือนกัน อย่างลดภาวะ โรคร้อนมันมีผลต่อสุขภาพของคน ...”

(ทิวพร แสนเมืองจีน, สัมภาษณ์. 2555)

#### 4.1.1.3 แหล่งที่มาของเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัย

แหล่งที่มาในการนำเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย สามารถจำแนกได้ดังนี้

- 1) เอกสารประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านสุขภาพอนามัยโดยตรง เช่น กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ที่ส่งจุลสาร วารสารหรือจดหมายข่าวประชาสัมพันธ์ มายังฝ่ายข่าวและฝ่ายรายการเพื่อให้เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ไปยังผู้ฟัง
- 2) เว็บไซต์ที่ให้ความรู้เรื่องสุขภาพอนามัย โดยนักจัดรายการวิทยุ เป็นผู้สำรวจข้อมูลและเลือกข่าวสารหรือความรู้ที่น่าสนใจ หรือมีความเกี่ยวข้องกับประชาชนในท้องถิ่นมา นำเสนอเป็นส่วนหนึ่งในรายการ

3) ข้อมูลจากภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ความชำนาญ แต่ละชุมชนในท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือในเรื่องดังกล่าว รวมทั้งเนื้อหาที่มาจากประสบการณ์ตรงที่ผู้ฟังรายการวิทยุประสบโดยตรง และส่งจดหมายหรือโทรศัพท์เข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็นในรายการ

“...มีจดหมายส่งเข้ามาบ้าง ยกตัวอย่างเช่น หน้าฝนเขาก็ไปเก็บเห็ดพิษ ก็จะมีคนที่อยู่ในหมู่บ้านอยู่ในชุมชนก็จะส่งจดหมายเข้ามาบอกเรา แล้วก็เล่าให้ฟังว่าให้เตือนคนอื่น ๆ ด้วย ลักษณะเห็ดเป็นแบบนี้...”

(ธิดารัตน์ อากรตน, สัมภาษณ์. 2554)

4) ผู้สื่อข่าว หรือนักจัดรายการเป็นผู้หาข้อมูลด้วยตนเอง เช่น การลงพื้นที่ไปหาข่าว เพื่อนำเสนอในช่วงข่าวท้องถิ่น การสัมภาษณ์อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) การทำข่าวกิจกรรมของหน่วยงานด้านสาธารณสุขภายในจังหวัด เพื่อนำเนื้อหาและเสียงสัมภาษณ์มาเรียบเรียงนำเสนอออกอากาศ

#### 4.1.1.4 การสำรวจความนิยมในการเปิดรับเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัย

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา (สวท. นครราชสีมา) ให้ความสำคัญต่อการประเมินความสนใจของผู้ฟัง โดยการประเมินความนิยมของผู้รับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ดำเนินการประเมินทุกระดับ ทั้งการประเมินจากส่วนกลาง หรือการประเมินโดยกรมประชาสัมพันธ์ มุ่งประเมินความเข้าใจในเนื้อหา การกำหนดตัวชี้วัดในการประเมินมาจากกรมประชาสัมพันธ์ และยังมีการประเมินอย่างไม่เป็นทางการของสวท. นครราชสีมา เนื่องจากขาดงบประมาณที่จะสำรวจความนิยมอย่างเป็นทางการ โดยใช้การนับจำนวนจดหมาย และนับจำนวนผู้โทรศัพท์เข้ามาสอบถามเรื่องสุขภาพทั้งที่โทรศัพท์เข้ามาในรายการโดยตรง และโทรศัพท์เข้ามาที่สถานีวิทยุ อย่างไรก็ตาม ผลจากการสำรวจความนิยม พบว่า มีผู้ให้ความสนใจส่งจดหมายเข้ามายังสถานีวิทยุกระจายเสียงน้อยลงกว่าเดิม เพราะมีช่องทางการสื่อสารที่สะดวกและรวดเร็วกว่าจดหมาย คือ การโทรศัพท์

การสำรวจความคิดเห็นของประชาชน นอกจากการสัมภาษณ์และนับจำนวนการโทรศัพท์ และจดหมายที่เข้ามายังสถานีแล้ว ยังมีการดำเนินการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนด้วยแบบสอบถามด้วย โดยดำเนินการปีละ 2 ครั้ง (เฉลี่ย 6 เดือนดำเนินการสำรวจความคิดเห็น 1 ครั้ง) จากนั้น จึงนำผลการสำรวจความคิดเห็นมาจัดทำแผน และประเมินผลการดำเนินการตามแผน

## 4.1.2 การนำเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยของสถานีวิทยชุมชน

### 4.1.2.1 การบริหารจัดการ

สถานีวิทยชุมชนหรือจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยชุมชน เริ่มเกิดขึ้นหลังจากการประกาศใช้กฎหมายรัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. 2540 โดยการร่วมผลักดันของเครือข่ายนักวิชาการ เครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน เครือข่ายประชาสังคม และเครือข่ายองค์กรชุมชน ทั้งนี้ ในปีดังกล่าวสำนักงานกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม (SIF) ได้ดำเนินการผ่าน “โครงการนำร่องทดลองจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยชุมชน” รับสมัครชุมชนที่ต้องการเข้าร่วมโครงการจังหวัดละ 2 สถานีทั่วประเทศ เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้เรื่องวิทยชุมชนอันเป็นที่มาของการดำเนินการวิทยชุมชนของประชาชน โดยใช้ชื่อว่า “จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยชุมชน” จำนวน 145 จุด ทั่วประเทศ (สหพันธ์วิทยชุมชนแห่งชาติ, 2555) ปัจจุบันคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ยื่นขอทดลองประกอบกิจการกระจายเสียง 3 ประเภท (หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ, 2555) ได้แก่

1) กิจการบริการสาธารณะ ต้องเป็นกระทรวง ทบวง กรม องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรมหาชน หรือหน่วยงานรัฐอื่นที่ไม่ใช่รัฐวิสาหกิจ มีหน้าที่ตามกฎหมายหรือมีความจำเป็นต้องดำเนินการด้านการกระจายเสียง สماعคม มูลนิธิ หรือนิติบุคคลอื่นที่ตั้งตามกฎหมายไทยที่ไม่แสวงหากำไร ทำกิจการเพื่อประโยชน์สาธารณะ สถาบันอุดมศึกษาเพื่อการใช้ประโยชน์ด้านการเรียนการสอนและเผยแพร่ความรู้สู่สังคม ส่วนผังรายการประเภทกิจการบริการสาธารณะ ให้เป็นข่าวสารสาระต่อประโยชน์สาธารณะไม่น้อยกว่า 70% และไม่สามารถหารายได้จากโฆษณาได้ เว้นแต่เป็นการหารายได้โดยการโฆษณาหรือเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับงานหรือกิจการของหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ สماعคม มูลนิธิ หรือนิติบุคคลอื่นที่มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สาธารณะไม่แสวงหากำไร หรือการเสนอภาพลักษณ์ขององค์กรบริษัท และกิจการ โดยไม่ได้มีการโฆษณาสรรพคุณคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงหรือทางอ้อม (หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ, 2555)

2) กิจการบริการชุมชน ต้องเป็นสมาคม มูลนิธิ นิติบุคคล ซึ่งไม่ใช่หน่วยงานรัฐ มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สาธารณะไม่แสวงหากำไร หรือกลุ่มคนในท้องถิ่นที่ไม่เป็นนิติบุคคล จำนวนไม่น้อยกว่า 5 คน ซึ่งสมาชิกแต่ละคนแสดงหลักฐานเชิงประจักษ์ของการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนในด้านต่าง ๆ ได้โดยไม่แสวงหากำไรทางธุรกิจ และมีกิจกรรมที่แสดงถึงการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 2 ปี สำหรับผังรายการประเภทบริการชุมชน ต้องเป็นข่าวสารที่ประโยชน์ต่อสาธารณะไม่น้อยกว่า 70% ต้องนำเสนอรายการที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับชุมชนเป้าหมายที่รับบริการและผลิตโดยคนในชุมชนเป้าหมายที่รับบริการไม่น้อยกว่า 50% ของเวลา

ออกอากาศ ห้ามไม่ให้หารายได้จากโฆษณาแต่อาจมีรายได้จากการบริจาค การอุดหนุนหรือรายได้ทางอื่น ซึ่งมีใช้การโฆษณาให้สถานีโดยการบริจาค การอุดหนุนต้องสะท้อนถึงเงื่อนไขของการได้รับการทดลองประกอบกิจการบริการชุมชนและไม่มีกำไรแข่งขัน ไม่มีอิทธิพลต่อการบริหารสถานี ด้านเนื้อหาการต้องไม่เป็นการสนับสนุนเชิงพาณิชย์ แต่อาจได้รับการสนับสนุนจากกองทุนวิจัย และพัฒนาการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม เพื่อประโยชน์สาธารณะ (USO) ได้ (หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ, 2555)

3) กิจการทางธุรกิจ ต้องเป็นนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย มีผู้ถือหุ้นไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 มีภูมิลำเนาในพื้นที่ให้บริการ หรือเป็นรัฐวิสาหกิจบริษัทที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อกิจการกระจายเสียงโดยต้องมีระบบบริหารจัดการการเงินที่เหมาะสมกับการประกอบธุรกิจ ผังรายการสำหรับกิจการธุรกิจต้องเป็นข่าวประโยชน์สาธารณะไม่น้อยกว่า 25% การหารายได้โฆษณาไม่เกินชั่วโมงละ 12 นาทีครึ่ง เมื่อรวมโฆษณาทั้งวันเฉลี่ยไม่เกินชั่วโมงละ 10 นาที และอาจหารายได้ด้วยการเก็บค่าสมาชิกหรือวิธีการอื่นใดได้ (หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ, 2555)

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาสถานีวิทยุชุมชนที่ดำเนินการโดยไม่แสวงกำไร ซึ่งเป็นวิทยุชุมชนที่ให้ความสำคัญต่อการให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน และมักมีเนื้อหาตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของกลุ่มผู้ก่อตั้ง และนโยบายในการก่อตั้ง อาทิ สถานีวิทยุชุมชน ขก. 100 ซึ่งก่อตั้งโดยมูลนิธิเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต โรงพยาบาลเวชประสิทธิ์ กำหนดนโยบายและจัดสรรงบประมาณโดยโรงพยาบาลเวชประสิทธิ์ บริหารงานโดยคณะกรรมการบริหารวิทยุชุมชน และมีการเปิดเวทีแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างการยอมรับจากชุมชน ตามแนวคิดที่ว่า วิทยุชุมชนไม่ใช่ของคณะกรรมการหรือของคนใดคนหนึ่ง นโยบายของการก่อตั้งสถานี เน้นการให้ข้อมูลข่าวสารเรื่องสุขภาพอนามัย ออกอากาศตั้งแต่เวลา 06.00 – 22.00 ทุกวัน คณะผู้บริหารสถานีซึ่งเป็นบุคลากรของโรงพยาบาลมีหน้าที่พิจารณาผังรายการ ดังตัวอย่างผังรายการของสถานีวิทยุชุมชน ขก. 100 ดังนี้

ตารางที่ 4.5 แสดงตัวอย่างผังรายการประจำวันพุธ เดือนมีนาคม พ.ศ. 2554 ของสถานีชุมชน

ขก. 100

เวลา	รายการ
06.00 – 08.30 น.	เพลงจากสถานี
08.30 – 10.00 น.	รายการสรรหามาบอก
10.00 – 11.00 น.	ลูกทุ่งเพลงดัง
11.00 – 12.00 น.	นานาสาระการศึกษาและเสียงเพลง
12.00 – 13.00 น.	ข่าวเด็ดเพลงดัง

เวลา	รายการ
13.00 – 15.00 น.	ธรรมะยามบ่าย
15.00 – 17.00 น.	สบายดี
17.00 – 18.00 น.	กำลังใจเพื่อสังคม (จิปาละ)
18.00 – 20.00 น.	ภาษาลูกทุ่ง
20.00 – 22.00 น.	เพลงดังหลังข่าว

ที่มา : สถานีวิทยุชุมชน ขก. 100, 2554

จากตารางที่ 4.5 แสดงตัวอย่างผังรายการประจำวันพุธของสถานีชุมชน ขก. 100 พบว่า สถานีชุมชน ขก. 100 เป็นสถานีวิทยุที่มุ่งเน้นความบันเทิงเป็นส่วนใหญ่ เช่น รายการลูกทุ่งเพลงดัง นานาสาระการศึกษาและเสียงเพลง ภาษาลูกทุ่ง และเพลงดังหลังข่าว ส่วนการนำเสนอเรื่องสุขภาพ จะสอดแทรกอยู่ในรายการต่าง ๆ แต่ไม่มีรายการที่นำเสนอเรื่องสุขภาพโดยตรง

#### 4.1.2.2 บทบาทและลักษณะการนำเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัย

สถานีวิทยุชุมชนมีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้และข้อมูลด้านสุขภาพอนามัย และ บทบาทในการให้ข่าวสารด้านสุขภาพอนามัยแก่ประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้ สถานีวิทยุชุมชนที่ไม่แสวงหาผลกำไรมีนโยบายไม่โฆษณาสินค้าประเภทเครื่องสำอางหรืออาหารเสริมเพื่อสุขภาพ โดยหากมีการนำเสนอข้อมูลสินค้าหรือหน่วยงานปรากฏในรายการ มักเป็นการนำเสนอเพื่อประชาสัมพันธ์ หน่วยงาน เช่น สถาบันการศึกษา โรงพยาบาล วิธีการนำเสนอรายการ เน้นการให้ข้อมูลเรื่องสุขภาพที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ฟัง และคำนึงถึงวิธีการนำเสนอที่ผู้ฟังได้รับประโยชน์เป็นสิ่งสำคัญ โดยสถานีวิทยุชุมชนกำหนดผู้ฟังกลุ่มเป้าหมายคือผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ งดการใช้ศัพท์เทคนิคหรือ สาระความรู้ที่ไม่ตรงกับความต้องการของผู้ฟัง เนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยมักนำเสนอให้เหมาะกับ พฤติกรรมและกิจวัตรประจำวันของผู้ฟังเป็นสิ่งสำคัญ เช่น นำเสนอรายการสุขภาพอนามัยในเช้า วันหยุด ได้แก่ เสาร์และอาทิตย์ โดยผู้ดำเนินรายการ หรือผู้ร่วมรายการเป็นบุคลากรด้านสาธารณสุข เช่น พยาบาลวิชาชีพ และนำเสนอความบันเทิงควบคู่ไปในรายการเพื่อไม่ให้หนักเกินไปสำหรับผู้ฟัง

“...เพราะเราพูดเรื่องสุขภาพมานาน รู้แล้วว่า ผู้ฟังอยากฟังเพลง เราก็เลยแบ่งเป็นท่อน ๆ ไม่ให้ยาว เช่น เรื่องโรคพยาธิใบไม้ตับ ก็ว่าไปกว้าง ๆ แล้วก็โรคที่เกิดขึ้นตามฤดูกาลมันเกิดขึ้นอย่างไร เราจะไม้อธิบายว่าเกิดจากการติดเชื้อ แต่เราจะพูดให้เข้าใจว่าโรคตามฤดูกาลคืออะไร ถือว่าเอาใจผู้ฟัง ถามว่าเรตติ้ง (ความนิยม – ผู้วิจัย) ดีไหม ในฐานะที่เราไม่ได้ยึดติดอยู่กับค่ายเพลง

ไหนด ถือว่าเรตติ้งเราใช้ได้ เพราะมีคนกลุ่มหนึ่งที่ฟังเราอยู่ กลุ่มผู้สูงอายุ นะครับ  
แต่กลุ่มเด็ก ๆ ก็จะไม่ค่อยมี...”

(สุบรรณ จันดาแสง, สัมภาษณ์. 2554)

“...เราจะกำหนดไว้ว่าในช่วงบ่ายของทุกวัน ช่วงบ่ายโมงถึงบ่ายสอง  
โมงเราจะมีนักวิชาการสาธารณสุขมาพูดถึงการป้องกันโรค การส่งเสริมสุขภาพ  
แล้วแต่ว่ารูปแบบไหน ถ้าอาหารเราก็จะมีนักโภชนาการ...”

(สุบรรณ จันดาแสง, สัมภาษณ์. 2554)

สถานีวิทยชุมชนที่ไม่แสวงผลกำไร กำหนดแนวนโยบายที่ชัดเจนที่นักจัดรายการทุกคนต้อง  
ปฏิบัติตาม คือ นักจัดรายการวิทยุต้องแสดงบทบาทสำคัญคือการให้สาระความรู้ ดังนั้น จึงพบว่า มี  
หลายรายการที่ให้ความสำคัญต่อการนำเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยเป็นเนื้อหาหลักในรายการ  
อาทิ รายการของสถานีวิทยชุมชนคนพิมายที่นำเสนอเรื่องสุขภาพ ได้แก่ รายการคลื่นสามัญประจำ  
บ้าน นำเสนอช่วงที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพคือช่วงระเบียบสุขภาพ เป็นการพูดถึงความรู้เรื่องสุขภาพ  
ทั่วไปตามฤดูกาล ออกอากาศวันจันทร์ – วันศุกร์ เวลา 16.00 – 17.00 น. และรายการย้อนอดีต ซึ่ง  
นำเสนอเรื่องสุขภาพประมาณ 15 นาทีออกอากาศวันเสาร์ – อาทิตย์ เน้นการให้ความรู้โดยเฉพาะ โรค  
อ้วน

รูปแบบการนำเสนอรายการด้านสุขภาพอนามัยของนักจัดรายการประจำสถานีวิทยชุมชน  
ส่วนใหญ่นำเสนอในรูปของการคุยข่าวและตอบคำถามด้านสุขภาพอนามัย ซึ่งประชาชนมักให้ความ  
สนใจต่อสาเหตุและการป้องกันโรคที่เกิดขึ้นตามฤดูกาล รวมทั้งโรคอุบัติใหม่ คือ โรคใหม่ที่กำลังจะ  
เข้ามาหรือมีพัฒนาการของโรคซึ่งประชาชนขาดความรู้เกี่ยวกับโรคดังกล่าว

#### 4.1.2.3 แหล่งที่มาของเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัย

แหล่งที่มาในการนำเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยของสถานีวิทยชุมชน มักได้จากเอกสาร  
ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ที่ได้รับจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)  
เอกสารประชาสัมพันธ์จากโรงพยาบาลในจังหวัดหรือในท้องถิ่น และหนังสือพิมพ์หรือหนังสือ  
เกี่ยวกับสุขภาพซึ่งหน่วยงานสาธารณสุขในท้องถิ่น เช่น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดส่งให้ทาง  
สถานีวิทยฯ เดือนละ 1 ครั้ง

#### 4.1.2.4 การสำรวจความนิยมของประชาชนในการเปิดรับเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัย

การตรวจสอบความนิยมของสถานีวิทยุชุมชน ใช้การสำรวจความนิยมจากจำนวนโทรศัพท์ที่เข้ามาทางสถานีวิทยุและโทรศัพท์เข้ามาในรายการ ซึ่งมักเป็นการสอบถามหรือการเสนอแนะให้นำเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยตามที่ประชาชนให้ความสนใจ เป็นการสำรวจความนิยมอย่างไม่เป็นทางการ กลุ่มผู้ฟังมักเป็นกลุ่มเดิม เคยเปิดรับสื่อวิทยุชุมชนมาช้านานแล้ว ผู้ฟังส่วนใหญ่เป็นวัยกลางคนจนถึงวัยผู้สูงอายุ

#### 4.1.3 การนำเสนอเนื้อหาสุขภาพอนามัยของเคเบิลทีวีท้องถิ่น

##### 4.1.3.1 การบริหารจัดการ

เคเบิลทีวีท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือบริหารงานโดยบริษัทเอกชนที่ดำเนินธุรกิจการส่งสัญญาณของเคเบิลทีวีซึ่งครอบคลุมพื้นที่เผยแพร่ภายในจังหวัด ผู้สนใจเปิดรับเคเบิลทีวีต้องสมัครสมาชิก ซึ่งจะต้องชำระค่าติดตั้ง และค่าสมาชิกรายเดือน ปัจจุบันประเทศไทยมีสมาคมเคเบิลทีวีแห่งประเทศไทย ทำหน้าที่ในบทบาทของสื่อประจำชุมชนในท้องถิ่น โดยส่งเสริมการสร้างงานในท้องถิ่น และอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น และเป็นสื่อร้องทุกข์ให้แก่ภาครัฐได้รับความเดือดร้อนของประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้ สมาคมฯ ประกอบด้วยผู้ประกอบการกว่า 250 บริษัท ซึ่งมีทั้งรายใหญ่และรายเล็กมารวมกัน หากรวมทั้งประเทศไม่น้อยกว่า 500 สถานี มีสมาชิกรับชมกว่า 12,000,000 คน (สมาคมเคเบิลทีวีแห่งประเทศไทย, 2556)

##### 4.1.3.2 บทบาทลักษณะการนำเสนอเนื้อหาสุขภาพอนามัย

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยศึกษาเคเบิลทีวีท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา และสถานีโทรทัศน์ขอนแก่นเคเบิลทีวี จังหวัดขอนแก่น เคเบิลทีวีท้องถิ่นนำเสนอรายการที่มีเนื้อหาหลากหลาย ประกอบด้วยรายการภาคบันเทิง ภาควิชาการ ภาคสังคม บันเทิง ประกอบด้วย รายการภาพยนตร์ รายการข่าว รายการวาไรตี้ รายการความรู้ทั่วไป รายการข่าว โดยจำแนกเป็นรายการที่รับสัญญาณจากสถานีโทรทัศน์ดาวเทียม รายการที่รับสัญญาณจากต่างประเทศ และรายการที่ผลิตเอง

เคเบิลทีวีท้องถิ่น มีบทบาทในการให้ข่าวสารเรื่องสุขภาพอนามัย และการให้ความรู้เรื่องสุขภาพอนามัย โดยพบว่า เคเบิลทีวีเคซีทีวี จังหวัดนครราชสีมา มีรายการเพื่อสุขภาพโดยเฉพาะ เนื้อหาเน้นเรื่องการดูแลสุขภาพ การปฏิบัติตนเพื่อสุขภาพอนามัย เช่น รายการคนรักสุขภาพ รายการพบหมอ นอกจากการนำเสนอรายการเรื่องสุขภาพอนามัยโดยตรงแล้ว ยังมีการแทรกความรู้ด้านสุขภาพอนามัยเข้ามาในรายการเนื้อหาประเภทอื่น โดยเชิญบุคคลที่มีชื่อเสียงมาพูดคุยหรือนำเสนอเรื่องดูแลสุขภาพของตนเอง อาทิ การออกกำลังกาย การควบคุมอาหารและโภชนาการ รวมทั้งยัง

มีรายการที่เชิญบุคลากรด้านสาธารณสุขมาดำเนินรายการเพื่อสุขภาพ สักส่วนของรายการที่มีเนื้อหา ด้านสุขภาพอนามัย มีประมาณ 10% ของรายการทั้งหมด นำเสนอในวันพุธ เวลาประมาณ 13.00 น. เช่น รายการรักสุขภาพ สำนักงานสาธารณสุขมาดำเนินรายการ เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้ชม ซึ่งมักเป็นแม่บ้าน ที่ว่างจากการปฏิบัติภารกิจประจำวัน

รายการด้านสุขภาพอนามัยของเคเบิลทีวีเคซีทีวี จังหวัดนครราชสีมาทั้งบุคลากรจาก หน่วยงานด้านสาธารณสุข และบุคลากรของสถานีโทรทัศน์เป็นผู้ดำเนินรายการ รูปแบบรายการ มี ทั้งรายการที่นำเสนอเนื้อหาสุขภาพอนามัยโดยตรง และรายการที่นำเสนอเนื้อหาสุขภาพอนามัย เป็นส่วนหนึ่งในรายการ รายการที่นำเสนอเนื้อหาสุขภาพอนามัยโดยตรงเช่น รายการคนรัก สุขภาพ รูปแบบรายการเป็นการพูดคุย สนทนาข่าว พร้อมการสาธิตประกอบในกรณีที่เป็น การให้ ความรู้ที่ต้องมีการอธิบายให้ทราบ เนื้อหาหลักมี 3 ด้าน คือ การออกกำลังกาย การรับประทานอาหาร การหาเวลาพักผ่อน คลายความเครียด โดยมีเนื้อหาเรื่องการแพทย์ทางเลือกเป็นเนื้อหารอง นำเสนอ เรื่องการดูแลสุขภาพด้วยสมุนไพรไทย และจิตบำบัด เช่น การควบคุมจิตให้ว่าง การรับประทาน อาหารชีวจิตการดูแลสุขภาพตามธาตุเจ้าเรือน รายการดังกล่าวนำเสนออาทิตย์ละครั้ง ความยาวของ รายการประมาณ 1 ชม.

ส่วนรายการที่นำเสนอเนื้อหาสุขภาพอนามัยเป็นส่วนหนึ่งในรายการทางสถานีโทรทัศน์ เคซีทีวี เช่น รายการเช้านี้ที่โคราช ออกวันจันทร์ถึงวันศุกร์ 09.00 – 10.30 น. เป็นรายการคุยข่าว ซึ่ง ปรากฏเนื้อหาที่เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยแทรกอยู่ในเนื้อหาช่วงต่าง ๆ ของรายการ และรายการข่าว ซึ่ง มักนำเสนอสถานการณ์ด้านสุขภาพอนามัยแทรกอยู่ในเนื้อหาข่าว โดยเฉลี่ยในรายการข่าว 1 รายการ นำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัยประมาณ 10 นาที เนื้อหาด้านสุขภาพที่นำเสนอใน รายการข่าว มักเป็นการรายการสถานการณ์ กิจกรรม หรือข่าวสารด้านสุขภาพอนามัยที่เกิดขึ้นใน จังหวัดโดยแทรกการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นสาเหตุ สถานการณ์ปัจจุบัน การดำเนินการ แก้ไข และข้อเสนอแนะ โดยเชิญผู้ที่เกี่ยวข้อง ชี้แจงและให้ข้อเสนอแนะ

ขอนแก่นเคเบิลทีวี จังหวัดขอนแก่น การนำเสนอรายการทางสถานีโทรทัศน์เคเบิลทีวี ประกอบด้วยเนื้อหาที่เป็นสาระและความบันเทิง เนื้อหาสาระความรู้ ประกอบด้วยความรู้เรื่อง กฎหมาย ความรู้เรื่องสุขภาพ และข่าวสารความรู้ทั่วไปเรื่องท้องถิ่น อาจมีรายการวิจารณ์การเมืองจาก นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยในท้องถิ่นและนักวิชาการอิสระมาร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ใน รายการ อย่างไรก็ตาม พบว่า สักส่วนรายการของสถานีเคเบิลทีวีขอนแก่นแตกต่างจากส่วน รายการของสถานีโทรทัศน์เคซีทีวี กล่าวคือ ขอนแก่นเคเบิลทีวีให้ความสำคัญต่อการนำเสนอรายการ

ภาคบันเทิงมากกว่ารายการภาคความรู้ โดยมีสัดส่วนของรายการ จำแนกเป็นภาพยนตร์ 40% ข่าว 30% กีฬา 20% ช่องการ์ตูน 10% เนื้อหารายการ มีทั้งที่ผลิตเองและรับสัญญาณจากสถานีโทรทัศน์ดาวเทียมแห่งอื่น ๆ ทั้งของไทยและต่างประเทศ ช่องรายการที่ได้รับความนิยมมากที่สุด คือ ช่องภาพยนตร์ รองลงมาคือ ข่าว รายการกีฬาโดยเฉพาะกีฬาฟุตบอล และการ์ตูน เพลง นอกจากการรับสัญญาณจากต่างประเทศแล้ว ทางขอนแก่นเคเบิลทีวี ยังผลิตรายการเองจำนวน 3 ช่อง ประกอบด้วย ช่องข่าวท้องถิ่น อีก 2 ช่อง เปิดให้ผู้ชมโทรศัพท์เข้ามาแนะนำภาพยนตร์หรือคอนเสิร์ตที่น่าสนใจ ทั้งนี้ หากมีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย จะนำเสนอในรายการข่าวท้องถิ่น ซึ่งมักเป็นข่าวกิจกรรมของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัย

#### 4.1.3.3 แหล่งที่มาของเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัย

เคเบิลทีวีท้องถิ่น ได้ข้อมูลสำหรับนำเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยจากหน่วยงานด้านสาธารณสุขในจังหวัดหรือหน่วยงานสาธารณสุขในท้องถิ่น เช่น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ที่ส่งเอกสารประชาสัมพันธ์มาให้ดำเนินการเผยแพร่ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลหลัก ข้อมูลจากบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านสาธารณสุข ซึ่งร่วมให้สัมภาษณ์หรือร่วมดำเนินรายการกับผู้ดำเนินรายการของทางสถานี หรือจากชุมชนที่ประสบผลสำเร็จในการดูแลสุขภาพ หรือชุมชนที่ลงมือปฏิบัติจริงในการดูแลสุขภาพอนามัย นอกจากนี้ ยังได้ข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ หรือเว็บไซต์ที่เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของผู้ดำเนินรายการ รวมทั้งได้ข้อมูลจากการพูดคุยแลกเปลี่ยนจากผู้นำชุมชน หรือประชาชนชาวบ้านที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านสุขภาพอนามัย โดยเฉพาะเรื่องยาและสมุนไพรพื้นบ้าน

#### 4.1.3.4 การสำรวจความนิยมของประชาชนในการเปิดรับเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัย

เคเบิลทีวีท้องถิ่น ไม่มีการดำเนินการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนอย่างเป็นทางการ นอกจากการสำรวจความนิยมจากการโทรศัพท์เข้ามาแนะนำภาพยนตร์หรือคอนเสิร์ตเพื่อนำมาแพร่ภาพออกอากาศ สอบถามรวมทั้งเสนอแนะเนื้อหาของรายการที่นำเสนอทางเคเบิลทีวีท้องถิ่น โดยพบว่า ไม่มีการเสนอแนะความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยทางเคเบิลทีวีท้องถิ่น แต่เป็นการสอบถามเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพอนามัยในรายการที่นำเสนอประเด็นสุขภาพอนามัย ซึ่งพบว่า ประชาชนให้ความสนใจปัญหาสุขภาพอนามัยมีมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ความสนใจและต้องการมีส่วนร่วมในรายการด้านสุขภาพอนามัยมากขึ้นอยู่กับความน่าสนใจของประเด็นด้านสุขภาพนั้น ๆ และขึ้นอยู่กับความน่าสนใจของผู้ดำเนินรายการด้วย

“...ผมว่ารายการเพื่อสุขภาพคนจะให้ความสนใจเยอะ เพราะเขาเป็นห่วงตัวเองอยู่ที่ความสามารถของผู้ดำเนินรายการว่าจะเข้าถึงแล้วก็ดำเนินรายการได้น่าสนใจมากน้อยแค่ไหน ชัดเจนคือเรื่องสุขภาพ องค์กรประกอบอยู่ที่ผู้ดำเนินรายการด้วย...”

(ผดุง จตุรพัตร, สัมภาษณ์. 2555)

#### 4.1.4 การนำเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

##### 4.1.4.1 การบริหารจัดการ

หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นดำเนินการ โดยบริษัทเอกชนที่ดำเนินธุรกิจหนังสือพิมพ์ มักถือกำเนิดจากความสนใจส่วนตัวหรือความรู้ความชำนาญในวิชาชีพของผู้บริหารหนังสือพิมพ์ในการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน

##### 4.1.4.2 บทบาทและลักษณะการนำเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัย

หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น มีบทบาทในการให้ข่าวสารด้านสุขภาพอนามัย และบทบาทในการให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยที่นำเสนอเนื้อหาที่ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสนใจโดยผู้สื่อข่าวประจำหนังสือพิมพ์ ประกอบด้วยคอลัมน์ประจำที่เกี่ยวกับความรู้ด้านสุขภาพ ได้แก่ ยารักษาโรค สมุนไพรรักษาโรค กิจกรรมของอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) สำนักงานสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข และวิทยาการทางการแพทย์สมัยใหม่ที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยให้ความสำคัญต่อเนื้อหาด้านสุขภาพรณรงค์ไปจากข่าวสารทางการเมืองและเศรษฐกิจ ดังตัวอย่างข่าวและบทความที่นำเสนอทางหนังสือพิมพ์โคราชคนอีสานระหว่างเดือนมกราคม – เมษายน พ.ศ. 2554 ตามตารางที่ 4.7 ดังนี้

ตารางที่ 4.6 แสดงวัน คอลัมน์ ลักษณะของเนื้อหา เนื้อหา และบทบาทของหนังสือพิมพ์โคราชคนอีสาน

วัน	คอลัมน์	ลักษณะของเนื้อหา	เนื้อหา	บทบาท
10 – 14 มกราคม 2554	กลวิธีเผาผลาญไขมัน ฉุกเฉิน	คอลัมน์มุมสุขภาพ	แนะนำเคล็ดลับในการเผาผลาญไขมันให้กับสาว ๆ	ให้ความรู้
15 – 19 มกราคม 2554	อาหารที่ช่วยให้มีความสุข	คอลัมน์มุมสุขภาพ	การรับประทานอาหารที่ถูกต้อง	ให้ความรู้

วัน	คอลัมน์	ลักษณะของเนื้อหา	เนื้อหา	บทบาท
15 – 19 มกราคม 2554	อบจ. ห่วงใยใส่ใจประชาชนนำ สร. ลงพื้นที่ตรวจสอบสุขภาพ	ข่าว	การลงพื้นที่ตรวจสอบสุขภาพของ อบจ. และสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี	แจ้งข่าว
1 – 4 มีนาคม 2554	นั่งนาน ๆ ระวังโรคภัยถามหา	คอลัมน์ มุมสุขภาพ	โรคที่เกิดจากการนั่งทำงานนาน ๆ	ให้ความรู้
5 – 9 มีนาคม 2554	อันตรายจากยาหยอดตา	คอลัมน์ ข้อเพียงเขียนมา	การจ่ายยาที่คนไข้มักทำให้ผู้ป่วยเกิดอาการปวดดวงตา	เตือนภัย
5 – 9 มีนาคม 2554	ไม่สูบบุหรี่ในบ้านลดหุน้ำหนักในเด็ก	คอลัมน์ มุมสุขภาพ	การไม่สูบบุหรี่ภายในบ้านลดการเกิดหุน้ำหนักในเด็ก	ให้ความรู้
10 – 14 มีนาคม 2554	สาวแต่ละวัย ทานอะไรกันดี	คอลัมน์ มุมสุขภาพ	แนะนำการรับประทานอาหารสำหรับผู้หญิงในแต่ละช่วงวัย	ให้ความรู้
10 – 14 มีนาคม 2554	วงการอาหารเสริม สะเทือน “มะโฮ” บุกตลาดไทยทั่วภูมิภาค	โคม ษณาประชาสัมพันธ์	แนะนำมะโฮเบต้า กลูแคนจากยีสต์ดำ	แนะนำสินค้า
15 – 19 มีนาคม 2554	5 เมนูสู้ คอเลสเตอรอล	คอลัมน์ มุมสุขภาพ	แนะนำการควบคุมคอเลสเตอรอล	ให้ความรู้
15 – 19 มีนาคม 2554	สร้างเครือข่ายเยาวชนรุ่นใหม่หัวใจสีขาวเอาชนะยาเสพติด	ข่าว	การจัดอบรมแกนนำเยาวชนให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดแก่เยาวชนในจังหวัดบุรีรัมย์	แจ้งข่าว

วัน	คอลัมน์	ลักษณะของเนื้อหา	เนื้อหา	บทบาท
20 – 24 มีนาคม 2554	หลัก 6 อ สร้างสุขภาพ	ค อ ลั ม นั มุ ม สุขภาพ	แนะนำการสร้างเสริมสุขภาพให้แข็งแรงด้วย 6 อ	ให้ความรู้
25 – 29 มีนาคม 2554	อาหารต้านกระดูกพรุน	ค อ ลั ม นั มุ ม สุขภาพ	การรับประทานอาหารที่สามารถรักษาและป้องกันโรคกระดูกพรุน	ให้ความรู้
30 มีนาคม – วันที่ 4 เมษายน 2554	แปะก๊วย ช่วยบำรุงสมอง	ค อ ลั ม นั มุ ม สุขภาพ	แนะนำสรรพคุณแปะก๊วยในการช่วยบำรุงสมอง	ให้ความรู้
30 มีนาคม – วันที่ 4 เมษายน 2554	อันตราย ควันบุหรีมีมือ สอง เพิ่มความเสี่ยง มะเร็งเต้านม	ข่าว	รณรงค์การไม่สูบบุหรี	เตือนภัย

ที่มา : หนังสือพิมพ์โคราชคนอีสาน, 2554

จากตารางที่ 4.6 แสดงวัน คอลัมน์ ลักษณะของเนื้อหา เนื้อหา และบทบาทของหนังสือพิมพ์โคราชคนอีสาน พบว่า หนังสือพิมพ์โคราชคนอีสานจะมีคอลัมน์เพื่อสุขภาพ 1 คอลัมน์ คือ คอลัมน์ มุมสุขภาพ ซึ่งจะมุ่งเน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพในมิติต่าง ๆ นอกจากนั้นยังมีการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับสุขภาพ ลักษณะของข่าวที่นำเสนอจะเป็นการแจ้งเตือน แจ้งให้ทราบถึงสถานการณ์การเกิดโรคตามฤดูกาลต่าง ๆ

ในขณะที่สัดส่วนของหนังสือพิมพ์ไทยเสรีขออนแก่นแตกต่างไปจากสัดส่วนการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์คนอีสาน กล่าวคือหนังสือพิมพ์ไทยเสรีขออนแก่นให้ความสำคัญต่อข่าวเศรษฐกิจ โดยสัดส่วนของเนื้อหาข่าวสามารถจำแนกได้เป็น 4 ประเภทหลัก คือ ข่าวเศรษฐกิจ ประมาณ 40% ข่าวสังคม ประมาณ 30% ข่าวสาธารณสุข ประมาณ 20% และข่าวทั่วไป ประมาณ 10% ทั้งนี้เนื่องจากนโยบายของหนังสือพิมพ์ ให้ความสำคัญต่อการนำเสนอประเด็นเศรษฐกิจเป็นหลัก ส่วนข่าวสารด้านสุขภาพของหนังสือพิมพ์ไทยเสรีเน้นการแจ้งเตือนภัยตามฤดูกาล ทั้งนี้ หนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่ง ๆ อาจมีข่าวที่เกี่ยวกับสุขภาพประมาณ 5 – 6 ข่าว โดยนำเสนอให้เป็นเรื่องทั่วไปที่สามารถเข้าใจได้ง่าย

#### 4.1.4.3 แหล่งที่มาในการนำเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัย

แหล่งที่มาของข่าวในการนำเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ได้มาจากผู้สื่อข่าว ผู้เขียนคอลัมน์ หรือบรรณาธิการเป็นผู้หาข่าวหรือหาเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยจากเว็บไซต์ที่เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย และได้รับข้อมูลจากเอกสารประชาสัมพันธ์ที่ส่งมาจากหน่วยงานด้านสาธารณสุข เช่น คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น โรงพยาบาลศูนย์ขอนแก่น สาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น ซึ่งต้องมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข่าวก่อนการนำเสนอ เนื่องจากการกล่าวถึงผลิตภัณฑ์ใดผลิตภัณฑ์หนึ่งอาจกลายเป็นการชี้้นำให้เกิดความสนใจผลิตภัณฑ์ดังกล่าวได้

“...เราจะไม่นำเสนอข่าวที่ไม่มีความน่าเชื่อถือ เพราะถ้านำเสนอไปจะเกิดผลกระทบเป็นอย่างมาก เราเคยนำเสนอเรื่องโทษของบิกอายไปในช่วงที่กำลังเป็นกระแส ปรากฏว่ามีคนโทรเข้ามาถามว่าหาซื้อได้ที่ไหน ถ้าบอกชื่อทีมงานได้ส่วนลดไหม กลายเป็นว่าเราไปโฆษณาให้เขา เพราะสื่อก็เหมือนดาบ 2 คม ต้องระวังมากในการนำเสนอ...”

(พิสิษฐ์ ชาญเจริญ, สัมภาษณ์. 2556)

อย่างไรก็ตาม สื่อมวลชนท้องถิ่นกลุ่มตัวอย่างให้สัมภาษณ์ว่า ข้อจำกัดของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นคือ จำนวนพิมพ์น้อย ผู้สนับสนุนน้อย กระจายในเฉพาะเขตเมืองและความถี่ค่อนข้างต่ำ

“...เราออกเป็นรายเดือน 30 วันออก 1 ครั้ง ข่าวของเราคนต้องอ่าน 30 วัน ไม่ได้เปลี่ยนวันต่อวัน เพราะฉะนั้นเราต้องระวังให้มาก มีการคัดกรองในทุกระดับ ไม่ใช่แค่กลั่นกรองเพียงอย่างเดียว แต่เรายังมีการสังเคราะห์ด้วย...”

(พิสิษฐ์ ชาญเจริญ, สัมภาษณ์. 2556)

#### 4.1.4.4 การสำรวจความนิยมของประชาชนในการเปิดรับเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัย

หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ไม่มีการสำรวจความต้องการของประชาชนในการเปิดรับเนื้อหาสุขภาพอนามัย และไม่ได้สำรวจความนิยมอ่านหนังสือพิมพ์ของประชาชน แต่หนังสือพิมพ์จะมีรูปแบบการนำเสนอที่แน่นอน ไม่มีการปรับเปลี่ยนสัดส่วนเนื้อหาที่นำเสนอ เนื่องจากหนังสือพิมพ์มีกลุ่มผู้อ่านที่เฉพาะเจาะจงและผู้สนับสนุนที่แน่นอน หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจึงให้ความสำคัญกับการตรวจสอบความนิยมของประชาชนในการเปิดรับเนื้อหาสุขภาพน้อย

#### 4.1.5 การนำเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยของหออกระจ่ายข้าว

##### 4.1.5.1 การบริหารจัดการ

หออกระจ่ายข้าว เป็นสื่อที่ดำเนินการผลิตและเผยแพร่ภายในหมู่บ้านหรือชุมชน บุคคลที่เป็นผู้ดำเนินรายการหออกระจ่ายข้าวมักเป็นผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ประธานชุมชน หออกระจ่ายข้าวมักตั้งอยู่ในพื้นที่ของผู้ใหญ่บ้าน ดำเนินการและจัดหางบประมาณเองโดยผู้ใหญ่บ้านหรือโดยความร่วมมือของประชาชนในชุมชน ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชนใช้หออกระจ่ายข้าวเป็นสื่อกลางในการแจ้งข่าวสาร ประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งมักข่าวสารประชาสัมพันธ์จากทางอำเภอหรือจังหวัด การดำเนินการของหออกระจ่ายข้าว ผู้ใหญ่บ้านมักดำเนินรายการช่วงเช้า คือ ประมาณ 06.30 – 07.00 น. นำเสนอโดยเฉลี่ย 3 – 4 วันต่อสัปดาห์ ขึ้นอยู่กับจำนวนของข่าวสารประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและความเร่งด่วนของข่าวสารที่ต้องการประชาสัมพันธ์ ซึ่งมัก ได้แก่ ข่าวสารจากอำเภอ กิจกรรมประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานต่าง ๆ ภายในท้องถิ่น เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล วัด เป็นต้น ซึ่งชุมชนให้ทัศนะว่า หออกระจ่ายข้าว คือ สื่อท้องถิ่นที่เหมาะสมกับชุมชนเพราะสื่ออื่น ๆ ประชาชนมักไม่ค่อยเปิดรับ โดยผู้ดำเนินงานหออกระจ่ายข้าวสามารถเพิ่มความน่าสนใจของเนื้อหาได้โดยการคัดแปลงข่าวสารเพิ่มวิธีการนำเสนอให้น่าสนใจ

ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้นำชุมชน เป็นบุคคลสำคัญในการดำเนินงานหออกระจ่ายข้าว หากผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชน ไม่ให้ความสนใจหรือไม่เห็นความสำคัญของหออกระจ่ายข้าวเท่าที่ควร บางชุมชนอาจไม่มีสื่อดังกล่าวเผยแพร่ในท้องถิ่นของตนเอง ทำให้การขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงานกลายเป็นปัจจัยจำกัดประการหนึ่งของการดำเนินงานหออกระจ่ายข้าว

“...ที่จริงมันก็มีอยู่แล้วนะทุกหมู่บ้าน ส่วนมากเขาก็จะให้มีหออกระจ่ายข้าวอยู่ทุกหมู่บ้านเขาก็มีกันมาตลอดแต่ว่า การประชาสัมพันธ์ไม่ค่อยบ่อย อาจจะด้วยความเราเป็นผู้หญิงความละเอียดจะมีมากกว่าผู้ชาย ที่มีเรื่องสำคัญที่หนึ่งถึงจะเรียกประชุม แต่นี่ไปประชุมอะไรมาเราก็จะมาเล่าสู่กันฟัง เล่าสู่ให้ชาวบ้านฟังว่าวันนี้ไปประชุมตรงนี้มีเรื่องส่วนราชการแจ้งมา ส่วนไหนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยตรงกับหมู่บ้านของเราจะประชาสัมพันธ์บ่อยขึ้น...”

(จินตนา พงษ์พิมาย, สัมภาษณ์. 2554)

##### 4.1.5.2 บทบาทและลักษณะการนำเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัย

หออกระจ่ายข้าวมีบทบาทในการแจ้งข่าวสารและประชาสัมพันธ์กิจกรรมด้านสุขภาพอนามัย เช่น ประชาสัมพันธ์กิจกรรมของหน่วยงานด้านสาธารณสุข และแจ้งข่าวเกี่ยวกับสถานการณ์ด้าน

สุขภาพอนามัยที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น บทบาทด้านการให้ความรู้ หรือการระดมความร่วมมือยังไม่มากนัก เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลา และความสนใจของประชาชนยังมีไม่มาก

รูปแบบการจัดรายการหอกระจายข่าวเริ่มออกอากาศเวลาประมาณ 6.00 – 6.30 น. ใช้ภาษากลางในการดำเนินรายการ มีการใช้ภาษาท้องถิ่นบ้างในบางโอกาส โดยผู้ดำเนินงานหอกระจายข่าวมักเปิดเพลงก่อนเป็นอันดับแรก จากนั้นจึงเริ่มนำเสนอเนื้อหาข่าวสารที่ต้องการจะแจ้งให้ชาวบ้านรับทราบ ใช้เวลาประมาณ 20 นาที หรือแล้วแต่วัน ไม่ได้จัดรายการทุกวัน ขึ้นอยู่กับจำนวนข่าวสารที่ต้องการประกาศ ซึ่งเนื้อหาข่าวสารที่ประกาศประกอบด้วย ข่าวสารจากทางราชการ ข่าวเกี่ยวกับสุขภาพ กิจกรรมจากสำนักงานสาธารณสุขและอาสาสมัครสาธารณสุข เช่น กิจกรรมตรวจลูกน้ำยุงลายของอาสาสมัครสาธารณสุขจะตรวจทุก ๆ 7 วัน และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมถึงอาจนำเสนอกิจกรรมทางศาสนาที่สำคัญในชุมชนด้วย

“... เวลาที่มีวันสำคัญ ระดมชาวบ้านมาร่วมพัฒนา ก็ทั่วไปทุกอย่าง ทั้งด้าน อสม. วันนี้เราจะมีการนัดเจาะเลือด เพราะตัวเองก็เป็น อสม. อยู่แล้ว อย่างเช่นเมื่อวานว่ามีเรื่องอะไรเราก็จะเล่าให้ฟังว่าวันนี้ทาง อสม. ทางโรงพยาบาล ทางฝ่ายสาธารณสุขของทางโรงพยาบาลบ้าง วันนี้เดินรณรงค์ลูกน้ำยุงลาย วันนี้คัดกลุ่มเสี่ยงมาเจาะเลือด วัดความดัน ตรวจหาน้ำตาลในเลือด ทุกอย่างที่มีเรื่องเข้ามา...”

(จินตนา พงษ์พิมาย, สัมภาษณ์. 2554)

#### 4.1.5.3 แหล่งข้อมูลของเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัย

แหล่งข้อมูลในการนำเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยของหอกระจายข่าวได้จากเอกสารประชาสัมพันธ์หน่วยงานด้านสาธารณสุขในชุมชน เช่น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โรงพยาบาลพิมาย เป็นเอกสาร วารสารที่ส่งมาให้ทางผู้ใหญ่บ้าน เดือนละ 1 ครั้ง

#### 4.1.5.4 การสำรวจความนิยมของประชาชนในการเปิดรับเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัย

หอกระจายข่าว ไม่มีการดำเนินการสำรวจความนิยมอย่างเป็นทางการ มีเพียงการสอบถามและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ที่มีต่อการรับฟัง ทั้งนี้ ผลการสำรวจความนิยมอย่างไม่เป็นทางการของหอกระจายข่าวกลุ่มตัวอย่างในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้รับความร่วมมือจากประชาชนค่อนข้างดี โดยประชาชนให้ข้อมูลว่า เสียงดังฟังชัด ดังครอบคลุมพื้นที่ต่าง ๆ ภายในชุมชน

“...คิดไว้เหมือนกันวางโครงการไว้เหมือนกันว่าจะหาเกร็ดความรู้แต่ก็  
ไม่ค่อยมีเวลาเท่าไร เพราะการจัดก็จะประมาณ 07.00 – 07.30 น. ไม่เกินนี้  
สายแล้วก็กลัวจะรบกวนเขา พยายามสอบถามชาวบ้านอยู่ว่าเสียงรบกวนหรือ  
เปล่า ให้แจ้งมาแต่ก็ยังไม่เห็นแจ้งอะไรมา...”

(จินตนา พงษ์พิมาย, สัมภาษณ์. 2554)

## 4.2 ปัจจัยที่ส่งผลการต่อการนำเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยของสื่อท้องถิ่นในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ

จากการสัมภาษณ์สื่อท้องถิ่นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลการต่อการนำเสนอเนื้อหาสุขภาพ  
อนามัยของสื่อมวลชนท้องถิ่นแต่ละประเภท สามารถจำแนกตามสื่อท้องถิ่นแต่ละประเภทได้ ดังนี้

### 4.2.1 ปัจจัยที่ส่งผลการนำเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยของสถานีวิทยุกระจายเสียงคลื่นหลัก

#### 4.2.1.1 นโยบายจากภาครัฐ

สื่อที่สังกัดหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย การจัดผัง  
รายการ และสัดส่วนของรายการ ขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐ คือ กรมประชาสัมพันธ์ และสถานี  
วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ซึ่งจะกำหนดสัดส่วนของเนื้อหาต่าง ๆ ได้แก่ ข่าว ความรู้ บันเทิง  
ไว้อย่างชัดเจน นโยบายการจัดผังรายการของกรมประชาสัมพันธ์ ส่งผลกำหนดให้สถานี  
วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดขอนแก่น ต้องกำหนดสัดส่วนของผังรายการ โดยเน้น  
การให้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเป็นข่าวสารความรู้จากส่วนกลาง คือ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย  
กรมประชาสัมพันธ์ 50% และผลิตรายการเอง 50% โดยต้องนำเสนอรายการข่าวทั้งที่เป็นข่าว  
ของหน่วยงานราชการ และข่าวของประชาชนทั่วไป ความรู้ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง บันเทิง  
ประกอบด้วย เพลง ละครวิทยุและหมอลำ และบริการประชาชนคือ ให้การบริการด้านข้อมูลข่าวสาร  
และประชาสัมพันธ์ บริการสาธารณะต่าง ๆ ซึ่งนโยบายของภาครัฐ อาจเปลี่ยนแปลงไปตามรัฐบาล  
รวมถึงสถานการณ์ทางสังคมขณะนั้น ซึ่งผู้บริหารสถานีและผู้รับผิดชอบด้านผังรายการต้องปรับ  
รายการตามนโยบายดังกล่าว

“...ถ้านโยบายเปลี่ยนเราก็เปลี่ยน อย่างเช่น ในปีที่แล้วเข้มข้นในเรื่อง  
ของแรงงานต่างด้าวก็จะถูกระบุมาให้เป็นยุทธศาสตร์ประชาสัมพันธ์ แล้วก็  
จัดสรรงบประมาณมาก็บรรจุรายการประเภทนี้ลงไป พอ 2 ปีต่อมา มัน  
อาจจะดีขึ้น หรือนโยบายอาจจะไม่เข้มข้นเท่า รายการนี้ก็จะถูกปรับ ทั้งนี้ก็อยู่ที่  
ผู้อำนวยการและฝ่ายรายการของเรา...”

(วิรวรรณ ดัดเพ็ชร์, สัมภาษณ์. 2555)

ในการดำเนินรายการ และผลิตเนื้อหาสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยให้เป็นตามนโยบายของกรมประชาสัมพันธ์ มักได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดีเนื่องจากการเป็นหน่วยงานราชการ จึงทำให้สะดวกในการรับส่งและสร้างเครือข่ายข้อมูลข่าวสารเนื่องจากการมีแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมักให้ความร่วมมือแจ้งข่าวสารประชาสัมพันธ์มายังสถานี อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดของการเป็นหน่วยงานของรัฐ คือ การขาดความเป็นอิสระในการดำเนินรายการของผู้ดำเนินรายการ และผู้สื่อข่าว

“...มันจะแตกต่างจากสถานีวิทยุคลื่นอื่น ๆ ในเรื่องของข้อมูลข่าวสาร จะเห็นได้เลยว่าทุกคลื่น จุดหนึ่งที่เราเน้นคือเรื่องของข่าว ข่าวของ สวท. เป็นข่าวที่เชื่อถือได้ จุดแข็งอีกอันหนึ่งก็คือ เนื้อหาที่เราบรรจุลงไปในการเป็นเนื้อหา เป็นนโยบาย เป็นข้อมูลที่ประชาชนได้รับประโยชน์อย่างครอบคลุมซึ่งการ Contact (ติดต่อ-ผู้วิจัย) ข้อมูลจากส่วนกลาง สามารถครอบคลุมทุกพื้นที่ทั่วประเทศ แล้วก็การกำหนดเนื้อหา ประเด็น ก็จะมีทีมใหญ่ เนื้อหาที่จะเป็นสาระความรู้ และข่าวเป็นหลัก มีบุคลากรแลกเปลี่ยนข้อมูล ใหญ่กว่าสถานีวิทยุอื่น ๆ ที่เค้าอยู่กันแบบอยู่ใครอยู่มัน ยิ่งตอนนี้เราสามารถที่จะสื่อสารระบบออนไลน์ ถ้าเราเข้าไปก็ได้รับข้อมูลข่าวสารมากมาย อย่างไรก็ตาม การเป็นสถานีวิทยุที่สังกัดรัฐบาล ก็เป็นข้อจำกัดในการดำเนินรายการ ที่ต้องเป็นไปตามนโยบายของภาครัฐ ทำให้ขาดความเป็นอิสระในการสร้างสรรค์รายการ ต้องขึ้นอยู่กับนโยบายหลักของทางราชการ...”

(วิรวรรณ ดัดเพ็ชร์, สัมภาษณ์. 2555)

#### 4.2.1.2 ความร่วมมือจากหน่วยงานราชการ

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จัดสรรเวลาให้หน่วยงานราชการด้านสาธารณสุข ส่วนท้องถิ่นมาร่วมผลิตรายการ เช่น รายการสาธารณสุขแจ้งข่าว จัดโดยสาธารณสุขจังหวัด นครราชสีมา ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งหากนโยบายหรืองบประมาณของหน่วยงานสาธารณสุขดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไป อาจส่งผลให้ต้องมีการปรับผังรายการใหม่ และจัดสรรรายการจากแหล่งอื่นมาลงผังรายการให้เหมาะสม

“...หน่วยงานภาครัฐมีงบประมาณสัมพัทธ์แค่ปีเดียว ปีต่อไปไม่มีแล้ว ขอยุติการออกอากาศ เราก็ต้องหารายการอื่นเข้ามาบรรจุ ถ้ายังหาไม่ทันเราก็อาจจะรับสัญญาณจากส่วนกลางไปก่อน อันนี้เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เราปรับผังรายการ...”

(วิรวรรณ ดัดเพ็ชร์, สัมภาษณ์. 2555)

#### 4.2.1.3 ความต้องการของประชาชนในพื้นที่

การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ เช่น แบบสอบถาม และทางโทรศัพท์ที่เสนอแนะมาทางรายการ ส่งผลต่อการปรับเนื้อหาและปรับรูปแบบรายการให้เป็นไปตามความนิยมของผู้ฟัง รวมถึงความต้องการของหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น เมื่อมีโครงการต่าง ๆ จากหน่วยงานภาครัฐหรือจากส่วนกลางลงมาในพื้นที่ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ดำเนินการสำรวจความต้องการของประชาชนอย่างต่อเนื่อง ทำให้สามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอเนื้อหารายการให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชน ซึ่งสื่อมวลชนกลุ่มตัวอย่างให้ทัศนะว่า ผู้ฟังรายการวิทยุสามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่ชอบฟังสาระ กับกลุ่มที่ชอบฟังบันเทิง โดยกลุ่มผู้ฟังที่ชอบความบันเทิงมีสัดส่วนมากกว่า ประมาณ 60 : 40 กลุ่มผู้ฟังที่ติดตามสาระความรู้มักเป็นกลุ่มผู้ฟังที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป กลุ่มผู้ฟังที่ติดตามรายการบันเทิงมักเป็นกลุ่มผู้ฟังที่มีอายุ 30 ปีลงมา ซึ่งต้องปรับเนื้อหารายการให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้ฟังทั้งสองกลุ่มอย่างเท่าเทียมกัน

#### 4.2.1.4 กระแสสังคมหรือสถานการณ์ทางสังคม

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ให้ความสำคัญต่อการนำเสนอเนื้อหาข่าวสารที่อยู่ในความสนใจของสาธารณชนทั้งที่เป็นความสนใจของคนทั้งประเทศ และความสนใจของประชาชนในชุมชน ความสนใจดังกล่าว อาจเกิดจากนโยบายของรัฐบาลในแต่ละช่วง เป็นภัยธรรมชาติ หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเทศกาลสำคัญต่าง ๆ กระแสสังคมหรือสถานการณ์ดังกล่าว ส่งผลให้สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยต้องนำเสนอเนื้อหาเพื่อให้ข้อมูลข่าวสาร หรือให้ความรู้แก่ประชาชนเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์หรือเตรียมพร้อมรับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นเป็นการป้องกันตัว

“...อย่างเช่น ตอนนี่ก็เรื่องของยาเสพติด เรื่องของประชาธิปไตย เรื่องของสถาบันพระมหากษัตริย์ เรื่องของสิ่งแวดล้อม และรายการพิเศษ เช่น ช่วงนี้จะมี การเลือกตั้งเราก็จะมีรายการพิเศษที่รองรับการเลือกตั้ง นำทั่วมเราก็จะจัดรายการเพื่อช่วยเหลือ...”

(ชาติชาย ชาธรรมา, สัมภาษณ์. 2554)

“...ช่วงนี้ก็เน้นประเด็น เด็กจมน้ำ ป้องกันเด็กจมน้ำ เพราะว่าหน้าปิด เอมทุกปี มีสถิติที่เด็กเสียชีวิตจากการไปเล่นน้ำ ก็เป็นเรื่องสุขภาพเหมือนกัน ทุกรายการก็จะมาคุยกัน ประเด็นนี้เป็นกระแส ฤดูกาลด้วยนะ เวลาทำข่าวหรือ เวลาจัดรายการ ช่วงนี้ก็มีพายุฤดูร้อน โรคที่มาพร้อมกับหน้าร้อนก็คือ โรค อุจจาระร่วง ก็จะมาคุยให้ฟัง...”

(ทิวพร แสนเมืองชิน, สัมภาษณ์. 2554)

“...รายการเฉพาะกิจ เราจะทำอย่างเข้มข้น อย่างของ โคราชเราจะทำอยู่ 2 เทศกาล คือ เทศกาลสงกรานต์ กับปีใหม่ 7 เราจะถอดผัง ที่เป็นผลิตรายการ บ้านเทิง หรือ รายการความรู้ปกติของเราให้เป็นรายการเฉพาะกิจ เพื่อร่วม รณรงค์ แต่ก็เป็นการปรับผังชั่วคราวเฉพาะกิจ พอเฉพาะกิจเสร็จก็จะกลับไปสู่รายการเดิม...”

(วิรวรรณ ดัดเพชร, สัมภาษณ์. 2555)

#### 4.2.1.5 งบประมาณ

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย สังกัดกรมประชาสัมพันธ์เป็นหน่วยงานราชการ ซึ่งแม้จะมีข้อได้เปรียบด้านการเป็นหน่วยงานราชการที่มีความมั่นคง มีการบริหารงานเป็นขั้นตอนเป็นระบบระเบียบชัดเจน แต่ข้อจำกัดคือ งบประมาณจำกัดและการบริหารจัดการไม่สามารถหารายได้จากผู้สนับสนุนรายการ การขาดงบประมาณจึงเป็นปัจจัยจำกัดในการนำเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัย เช่น ขาดงบประมาณสำหรับเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ในรายการ การขาดงบประมาณดังกล่าวส่งผลกระทบต่อศักยภาพในการบริหารจัดการของสถานีวิทยุ และการปฏิบัติหน้าที่ของนักจัดรายการวิทยุ

“...เงินเดือน เงินค่าความเคลื่อนไหวอะไรต่าง ๆ ต้องหาเอง สมมติว่า จะส่งจดหมายไปหาแฟนเพลง ต้องหาเอง เขาให้เฉพาะงบเงินเดือนมา รวมทั้ง หากมีผู้สนใจสนับสนุนก็มักต้องการให้โฆษณาสินค้าของตนเองให้ด้วย ผู้ดำเนินรายการจึงต้องออกค่าใช้จ่ายเองหรือวิทยากรสมัครใจ...”

(ชาติชาย ชาธรรมา, สัมภาษณ์. 2554)

“...ไม่มีงบประมาณสนับสนุน ต้องจ่ายค่ารถเอง เรื่องแบบนี้คนสนใจ แต่ไม่มีผลิตภัณฑ์ใดให้การสนับสนุน คือถ้าสนับสนุน เขาอยากจะโฆษณา มากกว่า ความจริงไม่ต้องโฆษณา ประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ดีที่สุด จะได้รับ

ความเชื่อถือ แต่ที่นี้ส่วนใหญ่ต้องการให้โฆษณา คุณต้องขายยาให้ผมนะ เขา  
เคยชินกับการโฆษณา แต่ไม่เคยชินกับการประชาสัมพันธ์ ...”

(ชาติชาย ชุณหะวัณ, สัมภาษณ์. 2554)

#### 4.2.1.6 จำนวนผู้ฟังที่ลดลง

ปัจจุบัน ความสนใจเปิดรับฟังรายการจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยลดลงไป  
จากในอดีต เนื่องจากการเปิดรับฟังรายการวิทยุไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ฟังบางกลุ่ม  
ไปได้

“...บางคนก็ต้องการความบันเทิง เขาฟังวิทยุ เขาก็ต้องการ relax (ผ่อนคลาย – ผู้วิจัย) เราไม่สามารถที่จะไปปรับรายการให้ตรงกับความต้องการ  
เหล่านั้นได้ ตอนนี้จำนวนผู้ฟังวิทยุลดลงอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากมันมีสื่ออื่น ๆ  
เข้ามาเยอะมาก จุดอ่อน คือ ไม่สามารถจะเปลี่ยนแปลงรูปแบบรายการได้ แต่ว่า  
คนฟังเก่า ๆ เขาก็ยังนิยม...”

(วีรวรรณ ดัดเพ็ชร, สัมภาษณ์. 2555)

### 4.2.2 ปัจจัยที่ส่งผลการนำเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยของสถานีวิทยุชุมชน

4.2.2.1 กฎระเบียบจากคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการ  
โทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.)

สถานีวิทยุชุมชน ต้องดำเนินเนื้อหาและมีสัดส่วนรายการเป็นไปตามข้อกำหนดและ  
กฎระเบียบที่ กสทช. กำหนดไว้ และต้องดำเนินการตามหลักการของวิทยุชุมชน ซึ่งกฎระเบียบจาก  
กสทช. ดังกล่าวเป็นทั้งปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยจำกัดในการดำเนินงานวิทยุชุมชน ปัจจัยส่งเสริมคือ  
ทำให้ผู้ประกอบการวิทยุชุมชนมีกรอบในการดำเนินเนื้อหาให้เป็นไปตามปรัชญาของวิทยุชุมชน

“...โดยปกติที่ทำอยู่เราก็ไม่ได้จำกัดอะไร ผู้อำนวยการก็ระมัดระวังอยู่  
แล้ว จากการนำเสนอเกี่ยวกับกิจกรรมของโรงพยาบาล อย่างการดำเนินการ  
เรื่องสุขภาพ กลุ่ม อสม. (อาสาสมัครสาธารณสุข – ผู้วิจัย) ที่เขามาดำเนินการ  
เขาก็จะพูดเรื่องสุขภาพ การสร้างสุขภาพทำอย่างไร คนในชุมชนควรทำ  
อย่างไร อย่างเครือข่าย มี เครือข่าย อสม. เข้ามา เพราะฉะนั้นคงไม่ต้องตีกรอบ  
สมัยก่อนมีหมอเข้ามาตอนนั้นท่านก็พูดได้กว้างเหมือนกัน แต่ตอนนี้ท่านไม่ได้

มาแล้ว อย่างสมมติว่านักจัดรายการจะเอาข้อมูลมาพูดในรายการก็ต้องอ้างอิงว่า  
ได้ข้อมูลมาจากใคร ถ้าใครจะนำเสนอบทความวิชาการคุณต้องอ้างอิง...”

(สุบรรณ จันทราแสง, สัมภาษณ์. 2554)

ในขณะที่ความไม่ชัดเจนของกฎระเบียบ และการขาดความรู้ความเข้าใจของนักจัดรายการ  
วิทยุที่มีต่อกฎระเบียบบางอย่างก็เป็นปัจจัยจำกัดในการทำหน้าที่

“...เราจะยึดในหลักการของวิทยุชุมชน นั่นคือเราจะเน้นเครือข่ายเรา  
คือ ชุมชน เป็นวิทยุที่อยู่ในโรงพยาบาล ผมจะปรับเนื้อหาให้ชัดเจนในส่วนของ  
งานสาธารณสุข งานป้องกันและควบคุม เราจะเน้นงานด้านสุขภาพ ให้ความรู้  
กับประชาชน สามารถรักษาสุขภาพเอง เราจะเน้นเรื่องนี้ แต่เราก็อยู่ในระหว่าง  
ทดลองออกอากาศ ถ้า กสทช. เกิด ผมก็ต้องเตรียมตัว ซึ่งขอแนกนั้นมีเกือบ 20  
สถานีที่ไม่สนใจเลยไม่ต่ออายุ แต่ของเราต่อ 300 วัน เพิ่งต่อมา นี่ทดลอง  
ออกอากาศจะต่ออายุก็ปีหน้าเรื่องนี้เป็นเรื่องที่ซับซ้อน...”

(สุบรรณ จันทราแสง, สัมภาษณ์. 2554)

#### 4.2.2.2 งบประมาณ

ตามข้อกำหนดของ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการ  
โทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช. ) ในการจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชนที่ไม่แสวงผลกำไร ห้ามสถานีวิทยุ  
ชุมชนหารายได้จากการทำงานโฆษณาจากสินค้าหรือบริการ แต่อาจหารายได้จากการทำงาน  
หน่วยงานหรือกลุ่มชุมชนได้ ซึ่งทำให้เป็นข้อจำกัดในการดำเนินรายการด้านสุขภาพอนามัย นักจัด  
รายการวิทยุจึงต้องดำเนินรายการด้วยความสมัครใจ และผู้ประกอบการต้องแสวงหาการสนับสนุน  
เอง ทั้งนี้ ส่งผลให้สถานีวิทยุชุมชนหลายแห่งต้องยุติการดำเนินกิจการ และนักจัดรายการวิทยุชุมชน  
หลายคนต้องถอนตัวเนื่องจากขาดงบประมาณ ซึ่งส่งผลต่อขวัญและกำลังใจในการทำงาน

#### 4.2.2.3 เทคโนโลยีส่งกระจายเสียง

สถานีวิทยุชุมชนจำนวนไม่น้อย ประสบปัญหาในด้านความทันสมัยและครอบคลุมของ  
เทคโนโลยีการส่งกระจายเสียง ทำให้การส่งกระจายเสียงไม่ชัดเจน ถูกรบกวนจากคลื่นสถานี  
วิทยุกระจายเสียงแห่งอื่นได้ง่าย ทั้งนี้ เป็นไปตามข้อกำหนดของ กสทช. เรื่องการส่งสัญญาณวิทยุ  
ชุมชน ดังนี้ (1) กำลังส่งสัญญาณ 500 วัตต์ (2) เสาส่งสัญญาณสูงไม่เกิน 60 เมตร และ (3) ไม่กำหนด  
รัศมีครอบคลุมการส่งสัญญาณ

“...จุดอ่อนของเราคือกำลังส่งของเรา ไม่สามารถสู้กับคลื่นอื่นได้ เพราะเราอยู่ในกรอบกติกา กทท. ทำให้เครื่องเราไม่สามารถส่งแรงได้ เครื่องเราแค่ 500 วัตต์ เท่านั้นเอง ของที่อื่นเค้า 2,000 วัตต์ 5,000 วัตต์ก็มี...”

(สุบรรณ จันทราแสง, สัมภาษณ์. 2554)

#### 4.2.2.4 นักจัดรายการวิทยุชุมชน

การปฏิบัติหน้าที่ของนักจัดรายการวิทยุชุมชน เป็นการปฏิบัติหน้าที่ด้วยจิตอาสาไม่ได้รับค่าตอบแทน มักเป็นประชาชนในพื้นที่ ๆ สนใจการทำรายการวิทยุ หรือผู้ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ไม่ใช่ นักจัดรายการวิทยุโดยอาชีพ ประชาชนที่มีจิตอาสาอาจขาดความรู้หรือข้อมูลมานำเสนอ ส่วนผู้รู้ในเรื่องต่าง ๆ อาจขาดความรู้และประสบการณ์ในการทำรายการ การควบคุมเครื่องเสียง จึงอาจทำให้นักจัดรายการวิทยุชุมชนขาดทักษะในการดำเนินรายการวิทยุให้มีความน่าสนใจ

### 4.2.3 ปัจจัยที่ส่งผลการนำเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยของเคเบิลทีวีท้องถิ่น

#### 4.2.3.1 ความต้องการของประชาชนในพื้นที่

ปัจจุบัน ประชาชนในท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะสังคมเมืองจะใส่ใจเรื่องสุขภาพ โดยมักหาเวลาว่างออกกำลังกาย ให้ความสนใจเรื่องโภชนาการ และอาหารเสริมมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการประชาสัมพันธ์เรื่องสุขภาพและมีกิจกรรมรณรงค์เพื่อสุขภาพผ่านสื่อต่าง ๆ มากขึ้น รวมทั้งการออกกำลังกาย หากเคเบิลทีวีท้องถิ่นให้ความสำคัญต่อความต้องการที่เพิ่มขึ้นของประชาชน จะส่งผลต่อการเพิ่มจำนวนรายการและเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัยเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน

#### 4.2.3.2 ผู้บริหาร

เนื่องจากการดำเนินธุรกิจเคเบิลทีวีท้องถิ่นเป็นของเอกชน การวางแผนรายการจึงเป็นไปตามนโยบายของ ผู้บริหารเป็นสำคัญ กล่าวคือ หากนโยบายที่ออกโดยผู้บริหารกำหนดทิศทางของรายการเคเบิลทีวีท้องถิ่นให้ความสำคัญต่อเนื้อหารายการลักษณะใด

“...ผู้บริหารจะให้แนวทางว่ารายการลักษณะนี้เรามีหรือยัง ถ้ามีแล้วพอไหม ควรจะเพิ่มไหม ตอนนี้นักสนใจเรื่องสิ่งแวดล้อม เรามีรายการเรื่องสิ่งแวดล้อมหรือยัง ช่วงนี้คนไม่สบายเยอะนะ เรามีรายการเพื่อสุขภาพหรือยัง

ช่วงนี้คนสนใจรายการวาไรตี้เนะส่วนใหญ่จะให้แนวทาง ส่วนผู้ปฏิบัติก็คือ ฝ่ายรายการ...”

(ผดุง จตุรภัทร, สัมภาษณ์. 2554)

#### 4.2.4 ปัจจัยที่ส่งผลการนำเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

##### 4.2.4.1 ผู้บริหาร

เนื่องจากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ดำเนินการโดยเอกชน ดังนั้น การปรับเปลี่ยนเนื้อหา จึงขึ้นอยู่กับนโยบายหรือปรัชญาที่ผู้บริหารหรือเจ้าของหนังสือพิมพ์กำหนดไว้เป็นสำคัญ และอาจปรับเปลี่ยนค่อนข้างยาก เนื่องจากได้กำหนดแนวทางการนำเสนอเนื้อหาไว้แล้ว ทั้งนี้ แนวทางในการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวข้องกับแสวงหาผู้สนับสนุน (Sponsor) จึงต้องคำนึงถึงกลไกทางธุรกิจเป็นสำคัญ

“...คงจะเป็นเรื่องยากที่เราจะปรับเปลี่ยนเนื้อหา เพราะอย่างที่บอกว่ากว่าจะหาจุดขายของเราได้ใช้เวลานาน และเราก็มีกลุ่มผู้สนับสนุนกลุ่มเป้าหมายของคนอ่านที่ชัดเจน และแน่นอน เขาจะติดตามอ่านข่าวของเรา ถ้าจะปรับคงเป็นการปรับเนื้อหาตามช่วงเทศกาล ว่าในช่วงนั้นมีเหตุการณ์อะไร แต่สัดส่วนของข่าวในหนังสือพิมพ์คงไม่ได้ปรับเปลี่ยนอะไรมาก หรือถ้าจะปรับก็คงต้องเป็นผู้บริหารคนใหม่ ซึ่งอาจจะมึนนโยบายใหม่ ๆ แต่คิดว่าคงไม่เปลี่ยน เพราะเรามีผู้สนับสนุนเฉพาะอยู่แล้ว...”

(พิสิษฐ์ ชาญเจริญ, สัมภาษณ์. 2556)

##### 4.2.4.2 ความนิยมของผู้อ่าน

สื่อท้องถิ่น ให้ทัศนะว่า ปัจจุบันประชาชนในท้องถิ่นให้ความสนใจเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น แต่มักสนใจเปิดรับจากสื่ออื่น ไม่นิยมอ่านหนังสือพิมพ์ ทั้งนี้ จะพบว่าปัจจุบัน ความนิยมอ่านหนังสือพิมพ์ลดลงไปจากสมัยก่อน โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์จากส่วนกลางหรือหนังสือพิมพ์ระดับชาติ

“...เมื่อก่อนข่าวท้องถิ่นคนไม่สนใจ แต่เดี๋ยวนี้นคนสนใจเรื่องใกล้ตัวเพิ่มมากขึ้นซึ่งผมก็ดีใจและรณรงค์ตลอดมา หนังสือพิมพ์ผมนะผมจะแทรกความรู้และรณรงค์ว่าคุณนะจะอ่านหนังสือพิมพ์จากส่วนกลางไม่ว่าหรอก แต่คุณก็ควรที่จะอ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเพิ่มเข้าไปด้วย...”

(สุนทร จันทร์รังสี, สัมภาษณ์. 2554)

จากค่านิยมในการอ่านหนังสือพิมพ์ที่ลดลง ส่งผลให้หนังสือพิมพ์ต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอด เช่น ปรับลดจำนวนการพิมพ์ ปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้อ่าน

#### 4.2.4.3 ความรู้ความชำนาญของผู้สื่อข่าวหรือกองบรรณาธิการ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น คือ การขาดความรู้และทักษะในการเขียนข่าวของผู้สื่อข่าว และการเขียนคอลัมน์ของกองบรรณาธิการ ทำให้อุณหภูมิที่นำเสนอขาดความน่าสนใจ ไม่ตรงกับความต้องการของผู้อ่าน

#### 4.2.5 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยของหอกระจายข่าว

##### 4.2.5.1 ผู้นำชุมชน

ผู้นำชุมชนเป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทในการใช้ประโยชน์จากหอกระจายข่าว และนำเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยทางหอกระจายข่าว หากผู้นำชุมชนเห็นความสำคัญของหอกระจายข่าวจะใช้หอกระจายข่าวเป็นสื่อในการเผยแพร่ข่าวสารไปยังประชาชนในชุมชน ซึ่งทำให้ประชาชนได้รับข่าวสารได้รวดเร็วขึ้น ผู้นำชุมชนที่ให้ความสำคัญในการใช้หอกระจายข่าวเป็นสื่อไปยังผู้ฟัง และให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะการพูด จะทำให้การใช้ประโยชน์จากหอกระจายข่าวมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

“...มีอะไรเราก็จะบอกจะประชาสัมพันธ์ให้เขารับทราบตลอด ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ รู้สึกจะมีที่เดียวที่ได้เปิด หอมมันจะสูง กินพื้นที่กว้างอยู่เหมือนกัน ชาวบ้านก็บอกว่าส่วนมากที่ฟังก็ของผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 นี้แหละ ก็ทำเองทุกครั้ง ทางอำเภอก็มีโอกาสส่งไปอบรมอาสาประชาสัมพันธ์ของโคราช ที่จริงนะแต่ก่อนไม่เคย เป็นคนพูดไม่เก่ง คือเราไม่เคยเรียนหลักการพูดประชาสัมพันธ์มาเลย พอดีที่ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิท่านราชการบำนาญเก่า เป็นพิธีกรต่าง ๆ เข้ามาเป็นรองประธานของหมู่บ้าน เป็นประชาสัมพันธ์เราก็จะได้เรียนรู้จากแกด้วย...”

(จินตนา พงษ์พิมาย, สัมภาษณ์. 2554)

##### 4.2.5.2 ความร่วมมือของชุมชน

ความสำเร็จในการดำเนินงานวิทยุชุมชน นอกจากปัจจัยด้านผู้นำชุมชนแล้ว ยังขึ้นอยู่กับความร่วมมือของประชาชนในชุมชนเป็นสำคัญ หากประชาชนให้ความสนใจเปิดรับฟัง และร่วมแสดงความคิดเห็น ย่อมส่งผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชน ทั้งนี้ พบว่า บาง

ชุมชน ประชาชนไม่ให้ความสนใจ และปฏิเสธการรับฟัง เพราะให้เหตุผลว่า เสียงจากหอกระจายข่าว ดังรบกวนการทำงานของประชาชน ทำให้ในบางพื้นที่ต้องยุติการดำเนินการไป

#### 4.3 ทิศทางและแนวโน้มนำเสนอเนื้อหาสุขภาพอนามัยของสื่อท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จากการสัมภาษณ์ สื่อท้องถิ่นกลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 ประเภท ได้แก่ วิทยุกระจายเสียงคลื่นหลัก วิทยุชุมชน เคเบิลทีวีท้องถิ่น หอกระจายข่าวและหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ให้ความเห็นต่อทิศทางและแนวโน้มนำเสนอเนื้อหาสุขภาพอนามัยของสื่อมวลชนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนี้

##### 4.3.1 ประชาชนในท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้ความสนใจต่อสุขภาพอนามัยเพิ่มขึ้น

สื่อท้องถิ่นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าประชาชนในท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้ความสนใจเรื่องสุขภาพอนามัยมากขึ้นกว่าในอดีต เนื่องจากโรคภัยไข้เจ็บมากขึ้นและกระแสวิพากษ์วิจารณ์สุขภาพอนามัยเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากเป็นการดำเนินรายการสด ผู้ฟังจะให้ความสนใจโทรศัพท์เข้ามาถามสอบถามจำนวนมาก ประกอบกับบางช่วงมีการเชิญแพทย์มาร่วมให้ความรู้ในรายการด้วย ทำให้ความสนใจเพิ่มขึ้น ไม่แตกต่างไปจากรายการบันเทิง อย่างไรก็ตาม ประชาชนส่วนใหญ่ยังให้ความสนใจแนวทางการแก้ไขหรือรักษาโรคภัยไข้เจ็บมากกว่าการป้องกัน ทั้งนี้ เนื่องจากความไม่สะดวกในการเดินทางไปพบแพทย์หรือไปโรงพยาบาล โดยสื่อท้องถิ่นกลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่า สื่อท้องถิ่นโดยเฉพาะสถานีวิทยุกระจายเสียงคลื่นหลักเป็นสื่อที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย และเข้าถึงได้รวดเร็วกว่าการเดินทางไปพบแพทย์ที่โรงพยาบาล จึงเป็นสื่อที่ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสนใจเปิดรับเมื่อต้องการข้อมูลเรื่องสุขภาพอนามัย

“...ผมคิดว่า มองในมุมที่ผมดูแลสถานีอยู่ ผมว่าพอสมควร รายการสุขภาพและเพลงจะมี 2 ช่วง เพลงดังหลังข่าว ช่วง 20.00 – 22.00 น. เป็นสิบ ๆ สาย ถ้าเป็นช่วงเช้า เสาร์ อาทิตย์ ก็มีติดต่อเข้ามาหากันก็มีพอสมควร เพราะฉะนั้นสรุปว่ามีคนสนใจเรื่องสุขภาพพอสมควร...”

(สุบรรณ จันทราแสง, สัมภาษณ์. 2554)

#### 4.3.2 งบประมาณเป็นปัจจัยกำหนดทิศทางของการนำเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยของสื่อท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สื่อท้องถิ่นกลุ่มตัวอย่าง แสดงทัศนนะว่า การนำเสนอเนื้อหาเรื่องสุขภาพอนามัยของสื่อใดก็ตาม ขึ้นอยู่กับงบประมาณเป็นสำคัญ ทั้งงบประมาณที่ได้จากหน่วยงาน โดยตรง และงบประมาณจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ หากขาดงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ การพัฒนารายการอาจเป็นไปได้ยาก ซึ่งพบว่า สื่อท้องถิ่น ยังขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากไม่เห็นความสำคัญของสื่อท้องถิ่นเท่ากับสื่อมวลชนจากส่วนกลาง

“...ต้องมีหน่วยงานเข้ามาสนับสนุน เช่น สสส. หรือหน่วยงานที่เก็บภาษีทั้งหลายทั้งปวง แต่ว่าเขามักจะไม่สนใจจุดเล็ก ๆ ต้องเป็นใหญ่ ๆ ระดับประเทศ เขาจะให้ง่าย เพราะเขามองออก แต่เล็ก ๆ เขามองไม่ออก ชาวบ้านปวดหัว เขาก็ไม่อยากจะสนับสนุนแล้ว นี่คือรายละเอียดที่ยังไม่ตรงกัน ระหว่างผู้ที่ถือเงินกับผู้ที่ทำงาน คนถือเงินก็จะให้เฉพาะสินค้าใหญ่ ๆ ซื้อเฉพาะสินค้าใหญ่ ๆ แต่เล็ก ๆ มองข้ามเขาไม่ซื้อ อย่างจังหวัดขอนแก่นมีคนเกือบ 2 ล้านคน มีคนฟังวิทยุอยู่ 40% ควรที่จะมีรายการ เพื่อสุขภาพเท่าไร จะสนับสนุนกันอย่างไร ตรงนี้ถือว่าน่าสนใจ แต่คนถือเงินไม่รู้ เพราะว่าคนที่ขอไปแล้วไม่ได้ เขาก็ท้อ...”

(คุณชาติชาย ชาธรรมา, สัมภาษณ์. 2554)

#### 4.3.3 รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยที่พึงประสงค์ในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สื่อท้องถิ่นกลุ่มตัวอย่าง ให้ความเห็นว่า รูปแบบของการนำเสนอเนื้อหาเรื่องสุขภาพอนามัยที่พึงประสงค์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรมีลักษณะดังนี้

4.3.3.1 สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนและนำเสนอโดยให้ผู้เชี่ยวชาญเรื่องสุขภาพอนามัยเป็นผู้ให้ข้อมูล เช่น ร่วมเป็นวิทยากรให้ความรู้ และตอบข้อซักถามในรายการวิทยุ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยสามารถโทรศัพท์เข้ามาสอบถามหรือแสดงความคิดเห็นในรายการ หรือสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเรื่องสุขภาพอนามัยเพื่อนำมาเขียนบทความตีพิมพ์ทางหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

“...รายการสุขภาพน่าจะเป็นในลักษณะเอาผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางพูดคุย วันนีเรื่อง โรคมะเร็ง เอามานั่งพูดคุยแล้วให้ผู้ฟังสามารถ โทรศัพท์เข้ามา

สอบถาม แต่ปัญหาคือ ไม่มีคนที่จะมานั่งตอบ ตอนนั้นมีคุณหมอมือที่เขาเสียสละ แต่ว่าท่านมีภารกิจเยอะเลยไม่มีเวลามาจัด ตอนนั้นก็จะมีเพียงเอาหนังสือมาพูดคุย มาเตือน นาน ๆ จะมีการเชิญผู้เชี่ยวชาญมา ซึ่งประชาชนต้องการความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง เลยคิดว่าในอนาคตน่าจะเป็นแบบนี้ ไม่ต้องโฆษณาอะไรเลย คนสนใจอยู่แล้ว...”

(วิรวรรณ คัดเพชร, สัมภาษณ์. 2556)

4.3.3.2 เนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยควรได้รับการบรรจุเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในนโยบายของสื่อท้องถิ่น สื่อท้องถิ่นเป็นสื่อที่ใกล้ชิดประชาชนในท้องถิ่น ควรมีภารกิจหลักในการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นสำคัญ เช่น นำเสนอเรื่องเศรษฐกิจ การศึกษา และสุขภาพ ดังนั้น ผู้บริหารสื่อท้องถิ่นแต่ละประเภท ควรให้ความสำคัญต่อการบรรจุเนื้อหาเรื่องสุขภาพเข้าไปในเนื้อหาสื่อทุกประเภท

“...แนวนโยบายต้องเพิ่ม เพราะปัญหาหลักของสังคมคือเรื่องสุขภาพคน และสิ่งแวดล้อมภูมิทัศน์ด้านทานในร่างกายคนเราลดลง เราในฐานะสื่อจะมีช่องทางในการนำเอารายการสุขภาพออกมากกระตุ้นให้สังคมสนใจเรื่องนี้มาก ๆ ในอนาคตต้องมีเพิ่ม อย่างน้อยเรื่องของการทำรายการแพทย์ทางเลือก ทำอย่างไรจะให้คุณหันกลับมาดูแลสุขภาพใส่ใจสุขภาพตนเอง และเรื่องอาหารการกิน สมุนไพรไทย ต้องหันกลับดูแลตัวเอง...”

(ผดุง จตุรภัทร, สัมภาษณ์. 2554)

“...เพราะเรามองเห็นปัญหาที่มันเกิด เราเป็นสื่อ เราก็ต้องช่วยกันแก้ ถ้าเราไม่ทำแล้วใครจะทำ ปัจจุบันสื่อต้องแข่งขันกันเยอะเพราะมีสื่อให้เลือกเปิดรับเยอะ สื่อต้องแข่งขันกันในการทำให้ประโยชน์แก่ชุมชน...”

(ผดุง จตุรภัทร, สัมภาษณ์. 2554)

4.3.3.3 การนำเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยควรคำนึงถึงวัฒนธรรมของผู้บริโภคและวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นเป็นสำคัญ ในการนำเสนอเนื้อหาสุขภาพอนามัยของสื่อท้องถิ่นแต่ละประเภท สื่อควรสนใจและเข้าใจวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชน เข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภค พฤติกรรม การเปิดรับสื่อประเภทต่าง ๆ โดยควรนำเสนอเรื่องใกล้ตัว ด้วยภาษาและข้อความที่เข้าใจง่าย รับรู้ได้ง่าย

“...ต้องเข้าใจถึงวัฒนธรรมของผู้บริโภค เช่น สื่อเพื่อคนอ้วน คนอ้วนมีลักษณะอย่างไร ทำสื่อนี้เพื่อคนอ้วน มันควรมีรูปแบบออกมาอย่างไร มันต้องดู วัฒนธรรมและกลุ่มเป้าหมายที่เราจะทำด้วย แต่ถ้าเป็นสื่อแบบเหมารวม ต้องสั้น กระชับ เข้าใจ ผมเห็นว่าป้ายในโคราชใส่เนื้อหาลงไปเยอะ ใครจะจอดรถอ่าน มันเยอะแน่นเกินไป ป้ายไม่ควรเน้นปริมาณ ควรเน้นคุณภาพ ถ้าเป็นสื่อที่เหมาะสมกับคนโคราช ให้คนโคราชพูดภาษาโคราช มานำเสนอจริง ๆ มันเป็นเสน่ห์ ตอนนี้ไม่มีเลย มีแต่คนสวยหล่อ เสียงไม่แตกต่างกันเลย...”

(ผดุง จตุรภัทร, สัมภาษณ์. 2554)

#### 4.4 สรุป

การนำเสนอเนื้อหาสุขภาพอนามัยของสื่อท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า สถานีวิทยุกระจายเสียงคลื่นหลัก เน้นการให้ข้อมูลความรู้ข่าวสารและบริการสาธารณะ ไม่มีการโฆษณาสินค้า เนื้อหาสาระประกอบด้วยข่าว สาระความรู้ และสาระบันเทิง โดยมีสาระความรู้มากกว่าเนื้อหาส่วนอื่นๆ มีบทบาทในการแจ้งข้อมูลข่าวสาร และการให้ความรู้ มักนำเสนอเนื้อหาตามสถานการณ์โรคภัยไข้เจ็บตามฤดูกาล แหล่งที่มาหลักของเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยได้จากหน่วยงานที่รับผิดชอบสุขภาพอนามัยโดยตรง และประเมินความสนใจของผู้ฟังในทุกระดับ **สถานีวิทยุชุมชน** แบ่งได้ 3 ประเภท ได้แก่ กิจการบริการสาธารณะ กิจการบริการชุมชน และกิจการทางธุรกิจ ซึ่งลักษณะการจำแนกประเภทของสถานีวิทยุชุมชน ส่งผลต่อการจัดสัดส่วนของรายการและลักษณะเนื้อหาที่นำเสนอ ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยศึกษาสถานีวิทยุชุมชนที่ดำเนินการแบบกิจการบริการชุมชน มีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้และข้อมูลด้านสุขภาพอนามัย แหล่งที่มาของข้อมูลมักได้จากเอกสารประชาสัมพันธ์เผยแพร่ที่ได้รับจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) การสำรวจความนิยมใช้การสำรวจความนิยมจากจำนวนผู้ฟังที่โทรศัพท์เข้ามาทางสถานีวิทยุและโทรศัพท์เข้ามาในรายการ **เคเบิลทีวีท้องถิ่น** มีบทบาทในฐานะสื่อร้องทุกข์ให้แก่ภาครัฐได้รับความเดือดร้อนของประชาชนในท้องถิ่น เนื้อหาประกอบด้วยรายการภาคบันเทิง ภาควิชาการ ภาคสังคม บันเทิง ได้ข้อมูลจากหน่วยงานด้านสาธารณสุขในจังหวัดหรือหน่วยงานสาธารณสุขในท้องถิ่น ไม่มีการดำเนินการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนอย่างเป็นทางการ **หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น** ดำเนินการโดยบริษัทเอกชนที่ดำเนินธุรกิจหนังสือพิมพ์ มีบทบาทในการให้ข่าวสารด้านสุขภาพอนามัย แหล่งที่มาของข่าว ได้มาจากผู้สื่อข่าว ไม่มีการสำรวจความต้องการของประชาชนในการเปิดเกี่ยวกับ การเปิดรับเนื้อหาสุขภาพอนามัย **หอกระจายข่าว** เป็นสื่อที่ดำเนินการผลิตและเผยแพร่ภายในหมู่บ้านหรือชุมชน มีบทบาทในการแจ้งข่าวสารและประชาสัมพันธ์กิจกรรมด้านสุขภาพอนามัย แหล่งข้อมูลในการนำเสนอเนื้อหาสุขภาพอนามัยได้จากเอกสารประชาสัมพันธ์

หน่วยงานด้านสาธารณสุขในชุมชน ทั้งนี้ หอกระจายข่าวไม่มีการดำเนินการสำรวจความนิยมอย่างเป็นทางการ

จากการสำรวจปัจจัยที่ส่งผลการต่อการนำเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยของสื่อท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลการต่อการนำเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยของ **สถานีวิทยุกระจายเสียงคลื่นหลัก** ได้แก่ ปัจจัยด้านนโยบายจากภาครัฐ ความร่วมมือจากหน่วยงานราชการ ความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ศักยภาพของสถานีวิทยุ กระแสสังคมหรือสถานการณ์ทางสังคม งบประมาณ และจำนวนผู้ฟังที่ลดลง **สถานีวิทยุชุมชน** ได้แก่ ปัจจัยด้านกฎระเบียบจากคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) งบประมาณ เทคโนโลยีส่งกระจายเสียง นักจัดรายการวิทยุชุมชน **เคเบิลทีวีท้องถิ่น** ได้แก่ ปัจจัยด้านความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ผู้บริหารสถานี **หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น** ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้บริหาร ความนิยมของผู้อ่าน ความรู้ของผู้สื่อข่าวหรือกองบรรณาธิการ **หอกระจายข่าว** ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน ความร่วมมือของชุมชน

ทิศทางและแนวโน้มการนำเสนอเนื้อหาสุขภาพอนามัยของสื่อมวลชนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ประชาชนในท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้ความสนใจต่อสุขภาพอนามัยเพิ่มขึ้น ดังนั้น ในสื่อท้องถิ่นทุกประเภทจึงน่าจะปรากฏเนื้อหาสุขภาพอนามัยมากขึ้น อย่างไรก็ตาม งบประมาณยังเป็นเป็นปัจจัยกำหนดทิศทางของการนำเสนอเนื้อหาสุขภาพอนามัยของสื่อท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาสุขภาพอนามัยที่พึงประสงค์ในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สื่อมวลชนกลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ควรมีลักษณะดังนี้ (1) สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนและนำเสนอโดยให้ผู้เชี่ยวชาญเรื่องสุขภาพอนามัยเป็นผู้ให้ข้อมูล (2) เนื้อหาสุขภาพอนามัยควรได้รับ การบรรจุเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในนโยบายของสื่อท้องถิ่น (3) การนำเสนอเนื้อหาสุขภาพอนามัยควรคำนึงถึงวัฒนธรรมของผู้บริโภคและวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นเป็นสำคัญ